

HOGE RAAD VAN FINANCIËN

AFDELING "FINANCIËRINGSBEHOEFTE VAN DE OVERHEID"

Advies

**BEGROTINGSTRAJECT TER VOORBEREIDING VAN HET
STABILITEITSPROGRAMMA 2018-2021**

MAART 2018

De Leden van de Afdeling:

de Heer J. SMETS, Voorzitter

de Heer K. ALGOED

Mevrouw A. BAUWENS

de Heer E. DE BOECK

de Heer R. DELCOURT

Mevrouw W. DEMEESTER-DE MEYER

de Heer D. DE SMEDT

de Heer A. DESSOY

de Heer A-M. PONCELET

de Heer C. SOIL

de Heer N. WAEYAERT

de Heer P. WUNSCH

Waarnemer:

de Heer G. SERVAIS

Secretariaat:

de Heer L. BUFFEL

Mevrouw D. DIDDEREN

Mevrouw C. SPINNOY

Mevrouw E. VANALME

de Heer B. YDIERS

INHOUD

Inhoud	5
Lijst van de afkortingen	7
Synthese en aanbevelingen	9
De Economische vooruitzichten 2018-2023 van het FPB (22 maart 2018)	9
Normatieve trajecten voor de Gezamenlijke Overheid	10
Verdeling van de trajecten van de Gezamenlijke Overheid.....	12
1 Basisscenario van het Federaal Planbureau	15
1.1 Macro-economische context en conjunctuurevolutie	16
1.2 Globale evolutie van de overheidsfinanciën.....	19
1.2.1 Gezamenlijke Overheid	19
1.2.2 Op het niveau van de grote subsectoren.....	23
1.2.2.1 Methodologische opmerkingen	23
1.2.2.2 Tabellen	25
1.2.2.2.1 Entiteit I	25
1.2.2.2.2 Entiteit II.....	26
1.3 Evolutie van de schuldgraad.....	30
2 Normatief traject voor de Gezamenlijke Overheid	33
2.1 Context.....	33
2.1.1 De Europese context	33
2.1.2 De nationale context.....	34
2.2 Onderzoek van het traject.....	39
2.2.1 Overkoepelende overwegingen	39
2.3 Door de Afdeling weerhouden trajecten.....	45
2.3.1 Aanbevolen traject: MTO (structureel evenwicht) in 2020 en structurele verbetering van 0,6% bbp in 2019	45
2.3.2 Alternatief traject: MTO (structureel evenwicht) in 2020 en een gelijke spreiding van de verbetering tussen 2019 en 2020.....	51
3 Verdeling van de trajecten van de Gezamenlijke Overheid	55
3.1 Context.....	55
3.2 Overkoepelende overwegingen bij de verdeling	56

3.2.1	Algemeen principe van de Afdeling voor de verdeling: een interne vertaling van de MTO (structureel evenwicht).....	56
3.2.2	De verdeling van het aanpassingstraject naar de MTO (structureel evenwicht)	56
3.2.2.1	Op het niveau van Entiteit II.....	56
3.2.2.1.1	Traject van de Lokale Overheden.....	56
3.2.2.1.2	Traject van de Gemeenschappen en Gewesten	57
3.2.2.1.3	Entiteit II.....	58
3.2.2.2	Op het niveau van Entiteit I	59
3.3	Verdeling van het aanbevolen traject.....	60
3.3.1	Entiteit I.....	60
3.3.2	Entiteit II	61
3.3.2.1	Gemeenschappen en Gewesten	62
3.3.2.1.1	Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten	62
3.3.2.1.2	Individuele Gemeenschappen en Gewesten.....	63
3.3.2.2	Lokale Overheden.....	66
3.4	Verdeling van het alternatieve traject	67
3.4.1	Entiteit I.....	67
3.4.2	Entiteit II	68
3.4.2.1	Gemeenschappen en Gewesten	69
3.4.2.1.1	Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten	69
3.4.2.1.2	Individuele Gemeenschappen en Gewesten.....	70
3.4.2.2	Lokale Overheden.....	73
4	Bijlage met betrekking tot de trajecten voor de G&G.....	75
4.1	Details toegepaste one shots.....	75

LIJST VAN DE AFKORTINGEN

AF	Autonomiefactor
Bbp	Bruto binnenlands product
BFW	Bijzondere Financieringswet
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
COMM	(Europese) Commissie
DG	Duitstalige Gemeenschap
EI	Entiteit I
EII	Entiteit II
EC	Europese Commissie
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESR	Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen
FG	Franse Gemeenschap
FGC	Franse Gemeenschapscommissie
FO	Federale Overheid
FPB	Federaal Planbureau
G&G	Gemeenschappen en Gewesten
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
HRF	Hoge Raad van Financiën
ILD	Implicit Liabilities and Debt (Impliciete verplichtingen en schuld)
IMF	Internationaal Monetair Fonds
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
LO	Lokale Overheden
MB	Minimum benchmark
MTO	Medium-term (budgetary) objective (middellangetermijndoelstelling)
NBB	Nationale Bank van België
NFB	Netto financieringsbehoeften
OG	Output gap
OGWG	Output gap Working Group
PB	Personenbelasting
PPPs	Public Private Partnerships (PPS)
PPS	Publiek Privaat Samenwerkingsverband
ROG	Representative output gap
SB	Structural balance (structureel saldo)
SF	Stock-flow adjustment (voorraad-stroom aanpassing)

SGP	Stabiliteits- en Groeipact (Stability and Growth Pact)
TSCG	Treaty on Stability, Coordination and Governance (Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur (in de EMU))
VenB	Vennootschapsbelasting
VG	Vlaamse Gemeenschap
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VPRS	Vereist primair saldo
WG	Waals Gewest

SYNTHESE EN AANBEVELINGEN

Dit Advies van de Afdeling “Financieringsbehoeften van de overheid” kadert in de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma 2018-2021 dat eind april 2018 moet worden overgemaakt aan de Europese Commissie. Onderhavig Advies is tevens in overeenstemming met de bepalingen van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 door enerzijds aanbevelingen te formuleren over de begrotingsdoelstellingen voor de Gezamenlijke Overheid voor de periode 2018-2021 en anderzijds over de verdeling van deze doelstellingen, in nominale en structurele termen, over de verschillende overheidsniveaus.

De Economische vooruitzichten 2018-2023 van het FPB (22 maart 2018)

Het begrotingstraject 2018-2021 dat de Afdeling aanbeveelt, is gebaseerd op de Economische vooruitzichten 2018-2023 van het Federaal Planbureau (FPB), opgesteld op basis van de beschikbare gegevens op 14 maart 2018. In het scenario bij ongewijzigd beleid, dat deel uit maakt van de Economische vooruitzichten en fungeert als referentiepunt voor de bepaling van de noodzakelijke (primaire) inspanning in de door de Afdeling aanbevolen begrotingstrajecten, werd geen rekening gehouden met de begrotingscontroles die werden doorgevoerd na de afsluitdatum van de projectie. Zowel het budgettaire als het macro-economische luik van de Economische vooruitzichten 2018-2023 worden samengevat in Tabel 1 hieronder en uitgebreid toegelicht in hoofdstuk 1 van dit Advies.

Tabel 1
Macro-economische en budgettaire luik van de Vooruitzichten 2018-2023 van het Federaal Planbureau

MACRO-ECONOMISCH LUIK		2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Reële bbp (% groei)	(1)	1,7%	1,8%	1,7%	1,5%	1,4%	
Potentiële bbp-groei (% groei)	(2)	1,4%	1,4%	1,4%	1,5%	1,4%	
<u>Output gap</u>	(3)	<u>-0,6%</u>	<u>-0,3%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,8%</u>
Δ	=Δ(3)=(1)-(2)		0,4%	0,3%	0,1%	0,0%	
Cyclische component saldo (EC-methode)	(4)=0,61*(3)	-0,4%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,1%	0,5%
Nominale bbp-groei (% groei)	(5)	3,6%	3,4%	3,3%	3,0%	3,0%	
Bbp-deflator (% groei)	(6)	1,9%	1,6%	1,6%	1,4%	1,5%	
BUDGETTAIR LUIK (Gezamenlijke Overheid, % bbp)							Δ2017-2021
Totale ontvangsten	(7)	48,9%	48,3%	47,7%	47,6%	47,7%	-1,2%
Totale uitgaven	(8)	50,0%	49,7%	49,4%	49,4%	49,5%	-0,6%
Primaire uitgaven	(7a)	47,5%	47,4%	47,3%	47,3%	47,4%	-0,1%
Rentelasten	(7b)	2,6%	2,3%	2,2%	2,1%	2,1%	-0,5%
<u>Nominaal vorderingensaldo</u>	(9)=(7)-(8)	<u>-1,1%</u>	<u>-1,4%</u>	<u>-1,7%</u>	<u>-1,8%</u>	<u>-1,7%</u>	<u>-0,6%</u>
Primair saldo	(10)=(6)-(7a)	1,5%	0,9%	0,4%	0,3%	0,4%	-1,1%
Cyclisch gedeelte	=(4)	-0,39%	-0,17%	0,01%	0,06%	0,07%	0,5%
One shots	(10)	0,31%	0,20%	0,13%	0,04%	0,00%	-0,3%
<u>Structureel saldo</u>	(11)=(9)-(4)-(10)	<u>-1,00%</u>	<u>-1,44%</u>	<u>-1,88%</u>	<u>-1,90%</u>	<u>-1,78%</u>	<u>-0,8%</u>
Structureel primair saldo	(12)=(10)-(4)-(10)	1,56%	0,87%	0,29%	0,20%	0,29%	-1,3%
OVERHEIDSSCHULD (Gezamenlijke Overheid, % bbp)							2017-2021
Schuldgraad	(13)	<u>102,8%</u>	<u>101,7%</u>	<u>100,9%</u>	<u>100,4%</u>	<u>99,7%</u>	
Δ	=Δ(13)		-1,1%	-0,8%	-0,5%	-0,8%	-3,2%
Endogene evolutie	=Δ(13a)		-2,0%	-1,5%	-1,1%	-1,2%	-5,8%
Exogene evolutie	=Δ(13b)		0,9%	0,7%	0,6%	0,4%	2,6%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Normatieve trajecten voor de Gezamenlijke Overheid

De aanbevolen jaarlijkse begrotingsdoelstellingen zijn bepaald in termen van een aanbevolen verbetering van het structurele saldo. Dit is in lijn met zowel de Europese begrotingsregels als de eerdere adviezen van de Afdeling De correcties voor de impact van de conjunctuur en eenmalige maatregelen (*one shots*) gebeurden aan de hand van de ramingen van het Federaal Planbureau (FPB) binnen het kader van de Economische vooruitzichten 2018-2023 (maart 2018).

Uiteindelijk werden binnen het kader van dit Advies door de Afdeling twee trajecten weerhouden. In beide trajecten wordt de MTO (structureel evenwicht) bereikt in 2020 en neemt de Afdeling voor 2018 akte van de structurele verbetering van 0,25% bbp zoals opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan 2018 (zoals ingediend bij de EC in oktober 2017). In beide trajecten wordt het Europese schuld criterium nageleefd vanaf 2018 door de totstandkoming van een aanzienlijke endogene daling van de schuldgraad ¹.

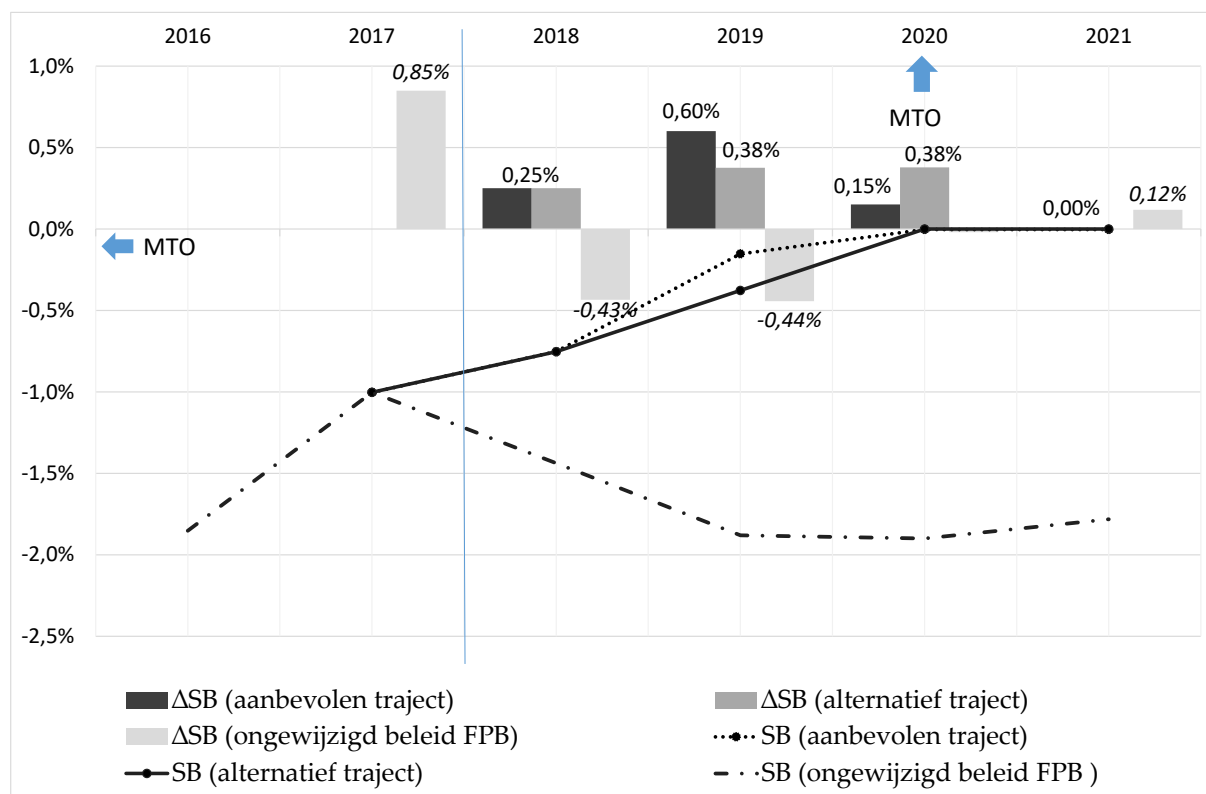
¹ De endogene daling van de schuldgraad betreft het verschil tussen het gerealiseerde primaire saldo en het primaire saldo noodzakelijk om de schuldgraad constant te houden. Voor een toelichting van deze vaststelling wordt verwezen naar deel 2.3.1 van dit Advies.

De verdeling van de hierna nog noodzakelijke verbetering van het structurele saldo (0,75% bbp) tussen 2019 en 2020 verschilt tussen beide trajecten.

- In een eerste aanbevolen traject werd voor 2019 de minimum vereiste structurele verbetering uit het preventieve luik van het SGP toegepast (namelijk 0,6 % bbp). Om de MTO (structureel evenwicht) in 2020 te bereiken rest op basis van de huidige ramingen daarna nog een structurele verbetering van 0,15% bbp.
- In een alternatief traject wordt de nog vereiste verbetering om na 2018 tot de MTO (structureel evenwicht) te komen evenredig verdeeld tussen 2019 en 2020. Het weerhouden van dit alternatieve traject is voor de Afdeling conditioneel aan de naleving van de voor 2018 weerhouden structurele verbetering van 0,25% bbp. Een eventuele vertraging in de realisatie van deze verbetering dient te worden opgevangen in 2019.

Beide trajecten worden grafisch geïllustreerd in Grafiek 1 hieronder. Voor een gedetailleerde toelichting van de trajecten (genormeerd nominaal vorderingensaldo, corresponderende schuldgraad, inspanningen ten opzichte van ongewijzigd beleid), kan verwezen worden naar deel 2 van dit Advies.

Grafiek 1 :
Grafische voorstelling van de twee trajecten en het traject ongewijzigd beleid (FPB)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tot slot wenst de Afdeling volgende elementen, overkoepelend aan beide weerhouden trajecten, te beklemtonen:

- Eventuele meevallers langs de ontvangsten- en uitgavenzijde ten opzichte van de aanbevolen norm dienen integraal te worden gebruikt voor een versnelde afbouw van de overheidsschuld.
- De aanbevolen structurele verbetering wordt bij voorkeur gerealiseerd via maatregelen die de komende jaren een cumulatief effect kunnen genereren, teneinde bij te dragen tot de vereiste primaire inspanning nodig op het einde van de periode voor de naleving van het aanbevolen traject.
- Een toename van de overheidsinvesteringen is aangewezen, in het bijzonder de investeringen die een sterk positief effect hebben op de economische bedrijvigheid, het productiepotentieel van de economie en de houdbaarheid van de schuld. In het Advies worden hiertoe een aantal suggesties meegegeven.

Verdeling van de trajecten van de Gezamenlijke Overheid

Zoals voorzien in het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 dient de Afdeling een advies op te stellen over de begrotingsdoelstelling, in nominale en structurele termen, voor de verschillende overheidsniveaus en per gemeenschap en gewest.

Teneinde de MTO op het niveau van de Gezamenlijke Overheid te realiseren, **beveelt de Afdeling aan dat elke sub-entiteit, inclusief elke gemeenschap en gewest, dit structureel evenwicht dient te realiseren en vervolgens aan te houden over de verdere looptijd van het traject.** Voor de bepaling van het **aanpassingstraject** in de richting van het structureel evenwicht (MTO) werd door de Afdeling vertrokken van volgende principes:

- Het door de Afdeling voorgestelde traject voor de Lokale Overheden houdt rekening met de stijging van de investeringsuitgaven in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. Dit correspondeert met een geleidelijke afbouw van een structureel overschot in de richting van een structureel evenwicht, wat vervolgens moet worden aangehouden.

- Voor de bepaling van de trajecten van de individuele gemeenschappen en gewesten (G&G) hanteert de Afdeling het principe dat individuele G&G die in 2017 een structureel overschot realiseren, vanaf 2018 minimaal het structureel evenwicht (MTO) dienen aan te houden. Indien in 2017 nog een structureel tekort wordt opgetekend, dan dient het structureel evenwicht ten laatste in 2020 gerealiseerd te worden. De verdeling van het aanpassingstraject hiernaar is afhankelijk van het op het niveau van de Gezamenlijke Overheid beschouwde traject.

- De vereiste structurele verbetering voor Entiteit I werd vervolgens bepaald als het saldo van de vereiste verbetering voor de Gezamenlijke Overheid en van de vereiste structurele verbetering die volgt uit de trajecten van de Lokale Overheden en de G&G.

---

1 BASISSCENARIO VAN HET FEDERAAL PLANBUREAU

In dit deel wordt het budgettaire basisscenario onderzocht, dat als referentie zal dienen voor de bepaling van de gevolgen van het door de Afdeling aanbevolen normatieve begrotingstraject. Dat scenario werd gefinaliseerd vóór het afsluiten van de begrotingscontrole van maart 2018 van de Federale regering en van de begrotingscontroles van de gemeenschappen en gewesten. Het houdt bijgevolg geen rekening met de in het kader van die controle genomen maatregelen. Dat scenario berust op de macrobudgettaire middellange termijn vooruitzichten van het Federaal Planbureau (FPB), die aan de Federale regering werden overgemaakt met het oog op de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma, dat de Federale regering bij de Europese autoriteiten tegen eind april 2018 zal moeten indienen. De belangrijkste macro-economische hypothesen van die vooruitzichten, alsmede die betreffende de overheidsfinanciën, worden in detail weergegeven in het voorlopige Rapport van 22 maart betreffende de “Economische vooruitzichten” 2018-2023 van het FPB. De volgende elementen kunnen worden onthouden :

De gebruikte vooruitzichten zijn gebaseerd op de op 14 maart 2018 beschikbare gegevens. De voor 2017 weergegeven resultaten inzake de overheidsrekeningen, die dienen als uitgangspunt voor de vooruitzichten 2018-2023, zijn nog voorlopige ramingen die door het INR kunnen worden gewijzigd bij de publicatie tegen halverwege april 2018 van de eerste officiële resultaten. De projectie wordt voorgesteld volgens de boekings- en aanrekeningsregels van het INR ².

Zoals de vorige jaren werd de projectie opgesteld “bij ongewijzigd beleid”, dus door rekening te houden met de geldende wetgevende bepalingen en de beslissingen die gekend zijn op 14 maart 2018, alsmede met de endogene dynamiek van de ontvangsten- en uitgavencategorieën die niet geleid worden door wettelijke bepalingen en, desgevallend, met de verlenging van de tendensen voor de zuiver discretionaire uitgaven.

---

² Zie het “INR-Advies inzake elementen uit de zesde staats hervorming” van 9 september 2013, alsook de “Aanrekeningen in het kader van de uitvoering van de hervorming van de bijzondere financieringswet” van 10 februari 2015.

1.1 Macro-economische context en conjunctuurevolutie

In de projectie van het FPB zou de economische groei, die in 2017 1,7% bedroeg, in 2018 licht versnellen tot 1,8% en daarna opnieuw dalen tot 1,7% in 2019. In de vier daaropvolgende jaren zou de economische groei geleidelijk vertragen en gemiddeld uitkomen op 1,4%.

De raming van de groei voor 2018 van die projectie van maart ligt in de lijn van die van de Economische Begroting van februari 2018. De verwachte versnelling van de groei in 2018 ten opzichte van 2017 zou toe te schrijven zijn aan de krachtiger binnenlandse vraag, waarvan in het bijzonder de particuliere consumptie. Die zou evolueren van 1,2% bbp in 2017 tot 1,8% bbp in 2018. De bijdrage van de netto uitvoer tot de groei, die in 2017 nog positief was (0,3% bbp), zou echter neutraal worden in 2018.

De bbp-deflator zou 1,9% bedragen in 2017, en zou vervolgens afnemen tot 1,6% in 2018-2019 en tot 1,4% in 2020. Daarna zou die opnieuw stijgen tot 1,7% in 2022 en terugvallen tot 1,5% in 2023.

In het scenario van het FPB zou de potentiële groei behouden blijven op 1,4% in de periode 2017-2023, maar evenwel een lichte stijging kennen tot 1,5% in 2020. De output gap zou dus verkleinen en volledig gedicht worden in 2019. De output gap zou lichtjes positief worden in 2020-2022 en opnieuw gedicht worden op het einde van de projectieperiode.

De cyclische component van het begrotingssaldo, dat nog duidelijk negatief was in 2017 (-0,4% bbp), zou geleidelijk afnemen naarmate de output gap verkleint. Het zou zelfs heel licht positief zijn in 2020-2021.

Tabel 2
Macro-economische context

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Reële bbp-groei	(1)	1,7%	1,8%	1,7%	1,5%	1,4%	1,4%	1,3%
Potentiële bbp-groei	(2)	1,4%	1,4%	1,4%	1,5%	1,4%	1,4%	1,4%
Output gap	(3)	-0,6%	-0,3%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
Δ	= $\Delta(3)=(1)-(2)$		0,4%	0,3%	0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%
Cyclische component saldo (EC-methode)	=0,61*(3)	-0,4%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Nominale bbp-groei	(4)	3,6%	3,4%	3,3%	3,0%	3,0%	3,0%	2,8%
Bbp-deflator (% groei)	(5)	1,9%	1,6%	1,6%	1,4%	1,5%	1,7%	1,5%

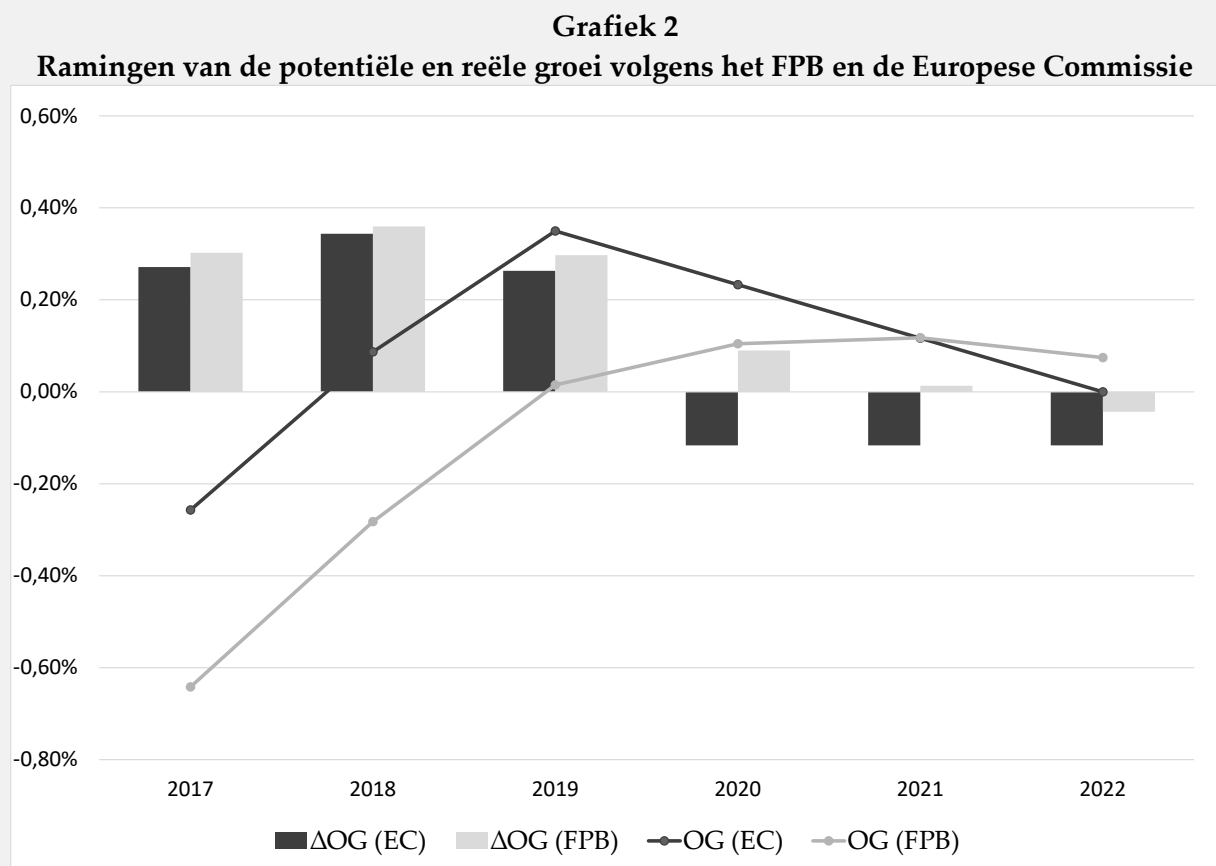
Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Kader 1: Output gap, potentiële groei en cyclische budgettaire gevolgen

Voor de opstelling van zijn scenario inzake potentiële groei gebruikt het FPB dezelfde methodologie als de Europese Commissie. Het past die evenwel toe op zijn eigen gegevensbanken, waaronder die betreffende de prospectieve gegevens afkomstig van zijn economische vooruitzichten, en eigen statistische concepten. Op die wijze zijn de vooruitzichten inzake potentiële groei coherent met de macro-economische projectie op middellange termijn.

Grafiek 2 geeft het verschil weer tussen de ramingen van de output gap (als niveau en als evolutie) van het FPB en die van de Europeanen Commissie. Het niveau van de door het FPB geraamde output gap is negatiever (of minder positief) dan de ramingen van de Commissie, met uitzondering van het jaar 2022 waarvoor het FPB een hogere positieve output gap raamt.

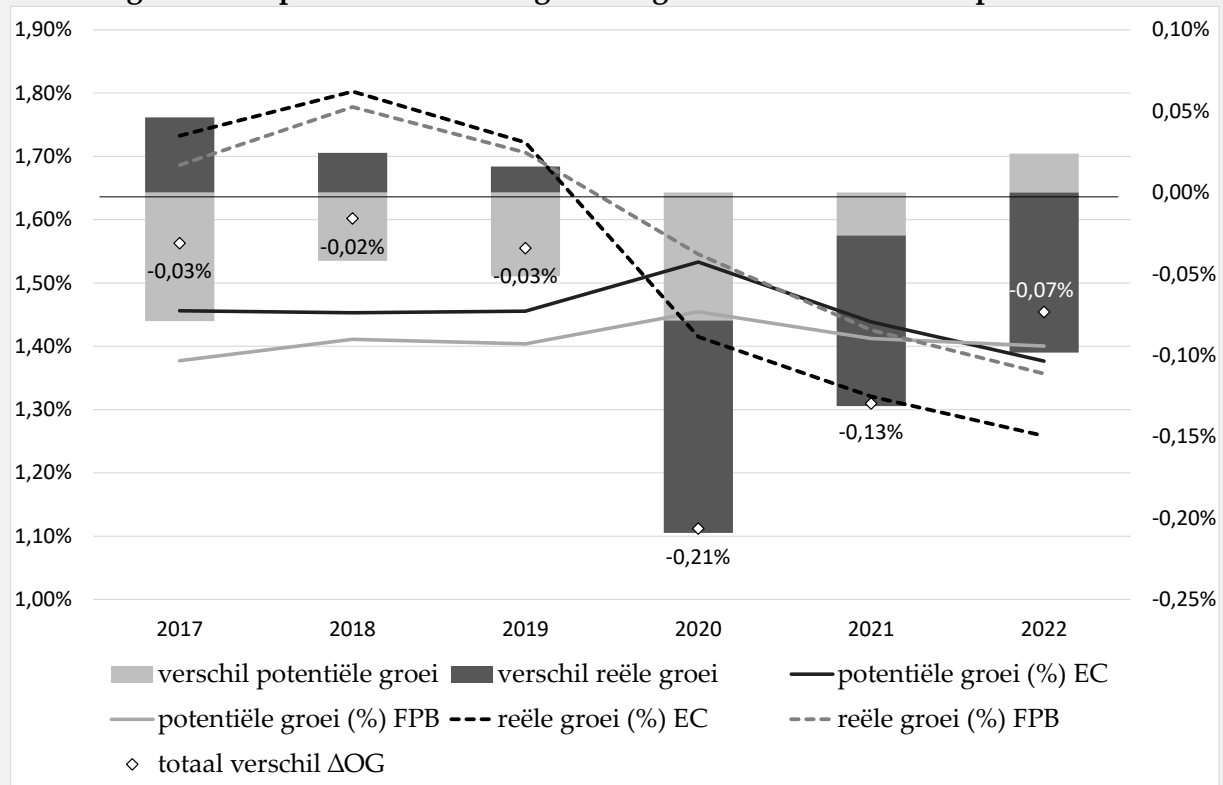
Bron: Eigen berekeningen op basis van FPB, COMM, OGWG.

Het verschil tussen de twee ramingen van de output gap is het hoogst in 2017 en neemt daarna af. Dit vloeit voort uit verschillen in de evolutie van de output gap, met het aanzienlijkste verschil in 2020. Het FPB verwacht in dat jaar een toename van de output gap, terwijl de Europese Commissie rekent op een afname.

Grafiek 3 toont de wijze waarop die verschillen in de evolutie van de output gap voortvloeien uit verschillen in de ramingen van de potentiële groei en de reële groei tussen de twee instellingen (p.m. $\Delta OG \approx y - y^*$). Het FPB raamt een lagere potentiële groei dan de Europese Commissie, uitgezonderd voor 2022. Het grootste verschil betreft het jaar 2020, ook het jaar wanneer het verschil in de evolutie van de output gap het aanzienlijkst is. De ramingen van de reële groei van het FPB zijn lichtjes lager dan die van de Europese Commissie tot in 2019. Daarna worden ze hoger, met eveneens grotere verschillen.

Grafiek 3

Ramingen van de potentiële en reële groei volgens het FPB en de Europese Commissie

Bron: Eigen berekeningen op basis van FPB, COMM, OGWG.

De verschillen met de ramingen van de Europese Commissie bij de potentiële groei zijn gelokaliseerd in de basisgegevens betreffende de respectieve bijdragen van de factor arbeid (potentiële actieve bevolking), van de factor kapitaal en van de totale factorproductiviteit. Ter afsluiting toont Tabel 3 hieronder de EC en FPB ramingen voor het potentieel en reëel bbp in absolute waarden (miljard EUR).

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Potentiële bbp	EC	397,0	402,8	408,7	414,9	420,9	426,7
	FPB	398,4	404,0	409,7	415,6	421,5	427,4
Reële bbp	EC	396,0	403,2	410,1	415,9	421,4	426,7
	FPB	395,8	402,9	409,7	416,1	422,0	427,7

Bron: Eigen berekeningen op basis van FPB, COMM, OGWG (prijzen 2010).

1.2 Globale evolutie van de overheidsfinanciën

1.2.1 Gezamenlijke Overheid

In het scenario van het FPB zou het **nominaal tekort** van de overheid duidelijk verbeterd zijn in 2017. Het zou afgenomen zijn van -2,5% bbp in 2016 tot -1,1% bbp in 2017. Het in 2017 gerealiseerde vorderingensaldo betreft nog een raming in afwachting van de publicatie van de overheidsrekeningen door het INR in april 2018 en kan dus nog in geringe mate wijzigen. Zo raamde de NBB binnen het kader van haar jaarverslag van februari 2018 het vorderingensaldo op -1,0% bbp in 2017.

Tabel 4
Evolutie van het vorderingensaldo

		2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	(1)	48,9%	48,3%	47,7%	47,6%	47,7%	-1,2%
waarvan cyclische gedeelte	(1a)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
waarvan one shots	(1b)	0,4%	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	-0,3%
<i>p.m. structurele component ontvangsten [(1)-(1a)-(1b)]</i>	<i>(1*)</i>	<i>48,6%</i>	<i>48,1%</i>	<i>47,6%</i>	<i>47,6%</i>	<i>47,7%</i>	<i>-0,9%</i>
Totale uitgaven	(2)	50,0%	49,7%	49,4%	49,4%	49,5%	-0,6%
waarvan cyclische gedeelte	(2a)	0,4%	0,2%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,4%
waarvan one shots	(2b)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
waarvan rentelasten	(2c)	2,6%	2,3%	2,2%	2,1%	2,1%	-0,5%
<i>p.m. structurele component uitgaven [(2)-(2a)+(2b)]</i>	<i>(2*)</i>	<i>49,7%</i>	<i>49,5%</i>	<i>49,4%</i>	<i>49,5%</i>	<i>49,5%</i>	<i>-0,2%</i>
Corresponderende saldi							
Nominaal vorderingensaldo [(1)-(2)]	(3)	-1,1%	-1,4%	-1,7%	-1,8%	-1,7%	-0,6%
Δ			-0,3%	-0,3%	-0,1%	0,1%	
in primaire termen [(3)+(2c)]		1,5%	0,9%	0,4%	0,3%	0,4%	-1,1%
Δ			-0,6%	-0,5%	-0,1%	0,1%	
Structureel vorderingensaldo [(1*)-(2*)]	(3*)	-1,0%	-1,4%	-1,9%	-1,9%	-1,8%	-0,8%
Δ			-0,4%	-0,4%	0,0%	0,1%	
in primaire termen		1,6%	0,9%	0,3%	0,2%	0,3%	-1,3%
Δ			-0,7%	-0,6%	-0,1%	0,1%	

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Onder de hypothese van ongewijzigd beleid raamt het FPB dat het tekort daarna verslechtert. Het zou uitkomen op -1,4% bbp in 2018 en zou groter worden tot -1,7% bbp in 2019 en nog tot -1,8% bbp in 2020. Het zou opnieuw afnemen tot 1,7% bbp in 2021. Over de vier jaar 2017-2021 zou de achteruitgang van het saldo cumulatief -0,6% bbp bedragen.

Die verslechtering zou plaats vinden ondanks de verdere afname van het gewicht van de rentelasten. Die achteruitgang zou het sterkst zijn in het begin van de projectieperiode (-0,3% bbp in 2018) en zou daarna geringer zijn (-0,1% bbp in 2019 en 2020). De gecumuleerde achteruitgang zou -0,5% bbp bedragen tussen 2017 en 2021.

Het **primair saldo** zou aldus duidelijk verslechteren. Na een overschot van 1,5% bbp in 2017 zou het primair overschot 0,4% bbp bedragen in 2021. Over de periode 2017-2021 zou het primair saldo aldus verslechteren met 1,1% bbp.

De cyclische component zou een gunstige invloed uitoefenen op de evolutie van het nominaal saldo (0,4% bbp over 2017-2021), die geconcentreerd is in 2018 en 2019. Die zou slechts gedeeltelijk gecompenseerd worden door de evolutie van de niet-recurrente maatregelen ³ (-0,3% bbp over 2017-2021).

De verslechtering van het **structureel saldo** zou bijgevolg duidelijker zijn dan die van het nominaal saldo. Zij zou in totaal 0,8% bbp bedragen over de periode 2017-2021 (ten opzichte van 0,6% bbp voor het nominaal saldo). Die achteruitgang zou het sterkst zijn in 2018 en 2019 : het structureel saldo zou evolueren van -1% bbp in 2017 tot -1,4% bbp in 2018, en daarna tot -1,9% bbp in 2019. Het zou vervolgens verbeteren tot -1,8% bbp in 2021.

Gelet op de daling van de rentelasten zou het structureel primair saldo een meer uitgesproken verslechtering kennen. Het zou dalen met 1,3% bbp tussen 2017 en 2021 en uitkomen op 0,3% bbp in 2021.

Die evoluties zouden voortvloeien uit een gevoelige verlaging van de ratio van de totale ontvangsten in het begin van de periode, terwijl de ratio van de primaire uitgaven een lichte afname zou vertonen.

Het aandeel van de totale ontvangsten in het bbp zou evolueren van 48,9% in 2017 tot 47,7% in 2021. De daling zou het sterkst zijn in 2017-2019 en zou daarna meer beperkt zijn in 2020. De ontvangstenratio zou vervolgens een lichte stijging kennen in 2021.

---

³ Die niet-recurrente maatregelen betreffen hoofdzakelijk de weerslag van de verhoging van de vermeerdering voor onvoldoende voorafbetalingen bij de vennootschapsbelasting, die de ontvangsten tussen 2017 en 2019 gunstig zou beïnvloeden. De overige niet-recurrente maatregelen die een gunstige weerslag hebben, zijn de vervroegde heffing op het pensioensparen en de invordering van fiscale voordelen in het kader van de *excess profit rulings*.

Tabel 5
Evolutie van de ontvangstenratio

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	48,9%	48,3%	47,7%	47,6%	47,7%	-1,2%
<u>Fiscale en parafiscale ontvangsten</u>	<u>44,2%</u>	<u>43,6%</u>	<u>43,0%</u>	<u>43,0%</u>	<u>43,2%</u>	<u>-1,0%</u>
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB)	12,4%	12,0%	11,7%	11,8%	12,1%	-0,3%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	4,2%	4,1%	4,0%	3,9%	3,8%	-0,5%
Directe belastingen op andere sectoren	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,0%
Indirecte belastingen	13,0%	13,0%	13,0%	12,9%	12,9%	-0,2%
Werkelijke sociale premies	13,5%	13,4%	13,3%	13,3%	13,4%	0,0%
Kapitaalbelastingen	0,8%	0,9%	0,9%	0,8%	0,8%	0,0%
<u>Niet-fiscale ontvangsten</u>	<u>4,8%</u>	<u>4,7%</u>	<u>4,7%</u>	<u>4,6%</u>	<u>4,5%</u>	<u>-0,2%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

De daling van de ontvangstenratio zou hoofdzakelijk de fiscale en parafiscale ontvangsten betreffen en in een mindere mate de niet-fiscale ontvangsten⁴. De evolutie zou tegengesteld zijn naargelang van de categorie van ontvangsten. Het aandeel van de ontvangsten van de personenbelasting zou een duidelijke afname vertonen tot in 2019 en zou daarna opnieuw stijgen. Die evolutie loopt gelijktijdig met de invoering van de tax shift, die de werkgelegenheid beoogt te stimuleren. Het aandeel van de ontvangsten van de vennootschapsbelasting zou gedurende de projectieperiode dalen. Het aandeel van de overige belastingcategorieën zou relatief stabiel blijven.

De primaire uitgavenratio zou gemiddeld 47,4% bbp bedragen in de periode 2017-2021. Die zou dalen tot in 2019 en daarna opnieuw ietwat stijgen. De stijging van het aandeel van de uitgaven voor sociale uitkeringen in het bbp (+0,3% bbp over 2017-2021) gecompenseerd worden door de daling van het aandeel van de overheidsbezoldigingen (-0,4% bbp over dezelfde periode).

⁴ De daling van de niet-fiscale ontvangsten is belangrijker in 2021 omdat er dan een einde komt aan de overdracht die in ESR aangerekend wordt als een jaarlijkse storting van bepaalde overheidsbedrijven ter compensatie van de overdracht van hun pensioenverplichtingen aan de federale Staat in 2003 en 2004. Dat is te wijten aan de uitputting van het totale bedrag dat door die overheidsbedrijven oorspronkelijk werd gestort en dat in ESR elk jaar sinds 2003 naar evenredigheid van de pensioenverplichtingen van die ondernemingen wordt aangerekend.

Tabel 6
Evolutie van de uitgavenratio

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale uitgaven	50,0%	49,7%	49,4%	49,4%	49,5%	-0,6%
<u>Primaire uitgaven</u>	<u>47,47%</u>	<u>47,40%</u>	<u>47,26%</u>	<u>47,33%</u>	<u>47,38%</u>	<u>-0,1%</u>
Lopende uitgaven	44,2%	44,1%	44,0%	44,0%	44,1%	-0,1%
Beloning van werknemers	10,1%	9,9%	9,8%	9,7%	9,7%	-0,4%
Intermediair verbruik	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	0,0%
Sociale uitkeringen	25,1%	25,0%	25,0%	25,1%	25,3%	0,3%
<i>In geld</i>	17,1%	17,0%	17,0%	17,1%	17,2%	0,1%
<i>In natura</i>	8,0%	8,0%	8,0%	8,1%	8,1%	0,1%
Overige	5,1%	5,1%	5,1%	5,1%	5,1%	0,0%
Kapitaaluitgaven	3,2%	3,3%	3,3%	3,4%	3,3%	0,0%
waaronder overheidsinvesteringen in vaste activa	2,3%	2,4%	2,4%	2,5%	2,4%	0,1%
<u>Rentelasten</u>	<u>2,6%</u>	<u>2,3%</u>	<u>2,2%</u>	<u>2,1%</u>	<u>2,1%</u>	<u>-0,5%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

De evolutie van de uitgaven voor sociale uitkeringen zou uiteenlopen naargelang van de uitkeringscategorie. Het aandeel van de uitgaven gebonden aan de demografische vergrijzing (hoofdzakelijk de pensioenuitgaven en in een mindere mate de uitgaven voor gezondheidszorg ⁵) zou stijgen. Het aandeel van de werkloosheidsuitkeringen zou daarentegen sterk dalen. De uitgaven voor arbeidsongeschiktheid zouden eveneens stijgen en een bepaalde verschuiving vertonen in de stelsels van sociale uitkeringen.

Tabel 7
Uitgaven voor sociale uitkeringen

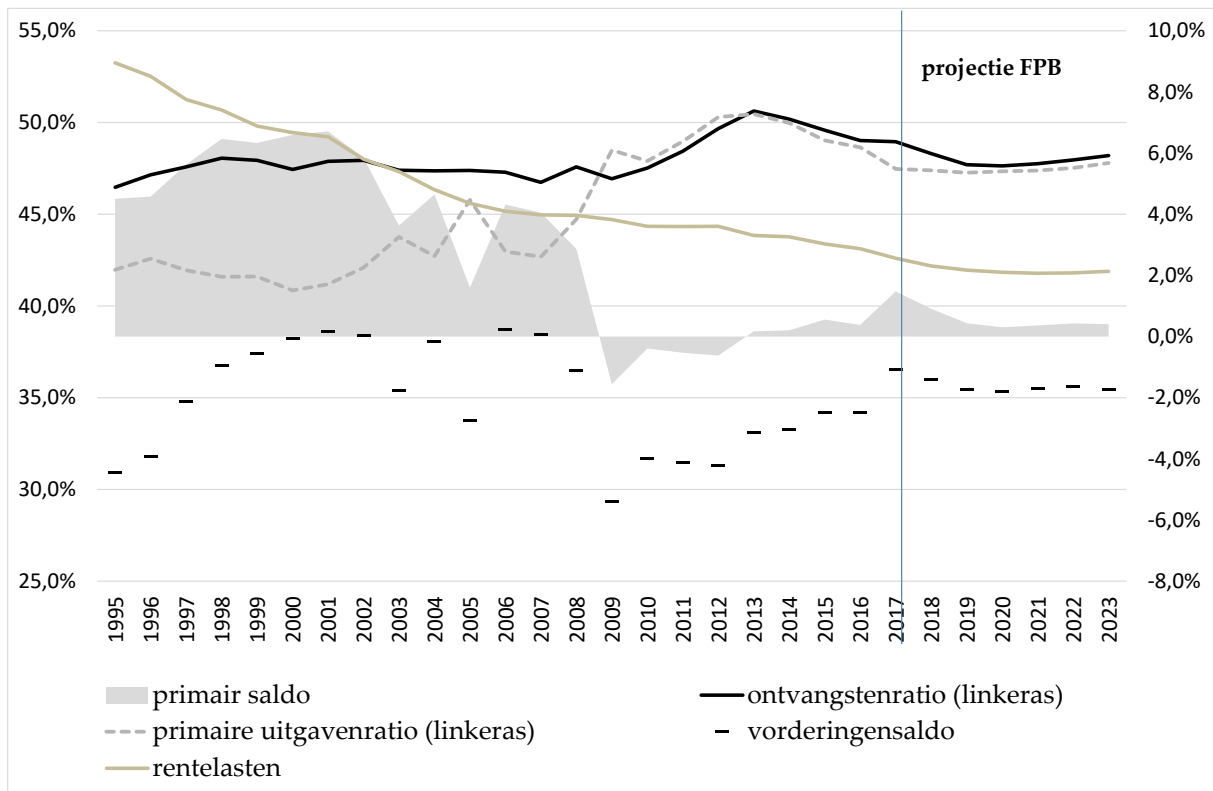
	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
<u>Totale sociale uitkeringen</u>	<u>25,1%</u>	<u>25,0%</u>	<u>25,0%</u>	<u>25,1%</u>	<u>25,3%</u>	<u>0,3%</u>
Pensioenen	10,5%	10,6%	10,6%	10,8%	10,9%	0,4%
Gezondheidszorg	8,0%	8,0%	8,0%	8,1%	8,2%	0,2%
Arbeitsongeschiktheid	1,9%	1,9%	2,0%	2,0%	2,1%	0,2%
Werkloosheid en brugpensioenen	1,7%	1,5%	1,4%	1,3%	1,2%	-0,4%
Gezinsbijslagen	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	0,0%
Overige	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	0,0%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Ter afsluiting plaatst Grafiek 4 hieronder de projectie van het FPB voor het vorderingensaldo en verschillende componenten (ontvangstenratio, uitgavenratio: primaire uitgaven en rentelasten) binnen een middellange termijnperspectief.

⁵ Het FPB stipt evenwel aan dat de reële groei van de uitgaven voor gezondheidszorg lager is dan het historisch gemiddelde.

Grafiek 4 :
Evolutie van het vorderingensaldo en componenten (1995-2023)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023 en INR (10.2018).

1.2.2 Op het niveau van de grote subsectoren

1.2.2.1 Methodologische opmerkingen

In lijn met voorgaande adviezen van de Afdeling werden ten opzichte van de basisgegevens uit de FPB-projectie volgende HRF-specifieke correcties aangebracht:

- Correcties met een neutraliteit op het niveau van het saldo:
  - o De toegerekende sociale premies worden niet meegerekend langs de ontvangstenzijde. Deze worden vervolgens symmetrisch gecorrigeerd langs de uitgavenzijde in de categorie 'beloning van werknemers'.

- Voor de pensioenen van de ambtenaren van Entiteit II wordt een correctie gemaakt zonder impact op het vorderingensaldo om de budgettaire realiteit beter weer te geven. In de rekening van Entiteit I worden de finale primaire uitgaven verhoogd met de overheidspensioenen van Entiteit II die budgettair ten laste zijn van Entiteit I, en de toegerekende (puur boekhoudkundige) lopende overdracht ⁶ wordt in mindering gebracht van de door Entiteit I betaalde budgettaire overdrachten die ontvangen worden door Entiteit II. Een symmetrische correctie vindt plaats op het niveau van Entiteit II (een vermindering van de finale primaire uitgaven en van de ontvangen lopende overdrachten van Entiteit I).
  - Op het niveau van Entiteit I worden de overgedragen fiscale ontvangsten niet in rekening gebracht als een overdracht naar andere overheden, maar als een minderontvangst.
- Correcties met een impact op het niveau van het (structurele) saldo van Entiteit I en Entiteit II (maar die evenwel neutraal zijn op het niveau van de Gezamenlijke Overheid):
- Zoals in het Advies van de Afdeling van juli 2016 (pp. 79-81) in detail uitgelegd is, baseert de HRF zich op de voorschottenbenadering voor de gewestelijke PB om de budgettaire realiteit van Entiteit I (en van de Federale Overheid (FO)) en van de gewesten beter weer te geven. De ESR cijfers zijn opgesteld op basis van de werkelijk ingekohierde bedragen van de gewestelijke PB. Het verschil tussen de twee benaderingen is vooral belangrijk in 2015 (4.592,3 miljoen euro), aangezien dit het startjaar is van de gewestelijke PB en dat in de loop van dat jaar slechts een beperkt aantal maanden PB ingekohierd kon worden. Niettemin is er ook een minder omvangrijk verschil in 2016 (-299,7 miljoen euro) en 2017 (-492 miljoen euro).

---

⁶ De overdracht is eigen aan het ESR-stelsel. De overheidspensioenen worden hier geboekt als finale primaire uitgaven (nl. sociale uitkeringen) op de rekening van de voormalige werkgever van de gepensioneerde ambtenaren ongeacht door wie de pensioenen gefinancierd worden. Om het vorderingensaldo niet te beïnvloeden wordt als boekhoudkundige tegenpost een overeenkomstige toegerekende lopende overdracht afkomstig van Entiteit I voor Entiteit II geboekt.

- o Zoals methodologisch toegelicht in het advies van maart 2017 (deel 4.1.2.2.) hanteert de Afdeling in het verlengde van haar voorschottenbenadering van de gewestelijke PB een aantal specifieke *one-offs* ten opzichte van de basisreeks van het FPB. Deze betreffen onder meer de correctie van de FPB one-off inzake inkohieringsritme gewestelijke PB om een dubbeltelling met de HRF correctie die werd toegepast op het niveau van het saldo te vermijden en de toevoeging van de one off inzake afrekeningsaldi van de gewestelijke PB.⁷

1.2.2.2 Tabellen

1.2.2.2.1 Entiteit I

Tabel 8
Ontvangstenzijde Entiteit I

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	36,88%	36,54%	35,74%	35,78%	35,80%	-1,08%
<u>Fiscale en parafiscale ontvangsten</u>	<u>37,26%</u>	<u>36,92%</u>	<u>36,47%</u>	<u>36,52%</u>	<u>36,75%</u>	<u>-0,51%</u>
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB)	9,06%	8,81%	8,58%	8,82%	9,07%	0,01%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	4,21%	4,06%	3,97%	3,86%	3,76%	-0,45%
Directe belastingen op andere sectoren	0,22%	0,22%	0,22%	0,22%	0,22%	0,00%
Indirecte belastingen	10,23%	10,31%	10,26%	10,24%	10,19%	-0,04%
Werkelijke sociale premies	13,42%	13,33%	13,30%	13,27%	13,40%	-0,02%
Kapitaalbelastingen	0,11%	0,18%	0,14%	0,11%	0,10%	-0,01%
<u>Niet-fiscale ontvangsten</u>	<u>1,43%</u>	<u>1,35%</u>	<u>1,34%</u>	<u>1,31%</u>	<u>1,21%</u>	<u>-0,22%</u>
<u>Overdrachten binnen de overheid</u>	<u>-1,81%</u>	<u>-1,73%</u>	<u>-2,08%</u>	<u>-2,05%</u>	<u>-2,16%</u>	<u>-0,35%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tabel 9
Uitgavenzijde Entiteit I

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale uitgaven	37,98%	37,53%	37,40%	37,44%	37,39%	-0,59%
<u>Primaire uitgaven</u>	<u>35,83%</u>	<u>35,58%</u>	<u>35,56%</u>	<u>35,66%</u>	<u>35,64%</u>	<u>-0,19%</u>
Lopende uitgaven	28,56%	28,65%	28,60%	28,69%	28,85%	0,29%
Beloning van werknemers	1,96%	1,89%	1,81%	1,77%	1,75%	-0,20%
Intermediair verbruik	0,94%	0,94%	0,93%	0,91%	0,91%	-0,03%
Sociale uitkeringen	22,97%	22,94%	22,95%	23,10%	23,30%	0,34%
<i>In geld</i>	<i>16,88%</i>	<i>16,87%</i>	<i>16,85%</i>	<i>16,97%</i>	<i>17,12%</i>	<i>0,24%</i>
<i>In natura</i>	<i>6,09%</i>	<i>6,07%</i>	<i>6,09%</i>	<i>6,13%</i>	<i>6,19%</i>	<i>0,10%</i>
Overige	2,70%	2,88%	2,91%	2,91%	2,89%	0,18%
Kapitaaluitgaven	0,75%	0,69%	0,78%	0,80%	0,71%	-0,04%
waaronder overheidsinvesteringen in vaste activa	0,24%	0,25%	0,37%	0,38%	0,29%	0,04%
Overdrachten binnen de overheid	6,52%	6,25%	6,18%	6,17%	6,08%	-0,44%
<u>Rentelasten</u>	<u>2,15%</u>	<u>1,95%</u>	<u>1,84%</u>	<u>1,78%</u>	<u>1,76%</u>	<u>-0,40%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

⁷ Zie details van de one-offs in bijlage voor de concrete bedragen.

Tabel 10
Saldo Entiteit I

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	36,88%	36,54%	35,74%	35,78%	35,80%	-1,08%
Totale uitgaven	37,98%	37,53%	37,40%	37,44%	37,39%	-0,59%
waarvan rentelasten	2,15%	1,95%	1,84%	1,78%	1,76%	-0,40%
Nominaal vorderingensaldo	-1,11%	-0,99%	-1,66%	-1,66%	-1,60%	-0,49%
Δ		0,12%	-0,67%	0,00%	0,06%	0,06%
<u>in primaire termen</u>	<u>1,05%</u>	<u>0,96%</u>	<u>0,17%</u>	<u>0,12%</u>	<u>0,16%</u>	<u>-0,89%</u>
Δ		-0,09%	-0,78%	-0,05%	0,04%	0,04%
Cyclische component vorderingensaldo	-0,26%	-0,12%	0,01%	0,04%	0,05%	0,31%
Correctie potentiële overdrachten	-0,03%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	
Impact van eenmalige en tijdelijke factoren (one shots)	0,12%	0,49%	0,14%	0,04%	0,00%	-0,12%
waarvan autonomiefactor	-0,12%	0,31%				0,12%
waarvan overige	0,24%	0,18%	0,14%	0,04%	0,00%	-0,23%
Structureel vorderingensaldo	-0,94%	-1,35%	-1,81%	-1,74%	-1,66%	-0,72%
Δ		-0,42%	-0,45%	0,06%	0,09%	
<u>in primaire termen</u>	<u>1,22%</u>	<u>0,59%</u>	<u>0,03%</u>	<u>0,04%</u>	<u>0,10%</u>	<u>-1,12%</u>
Δ		-0,63%	-0,56%	0,00%	0,06%	

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

1.2.2.2.2 Entiteit II

Tabel 11
Ontvangstenzijde Entiteit II

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	23,34%	22,75%	22,82%	22,70%	22,69%	-0,64%
<u>Fiscale en parafiscale ontvangsten</u>	<u>6,93%</u>	<u>6,71%</u>	<u>6,58%</u>	<u>6,49%</u>	<u>6,47%</u>	<u>-0,46%</u>
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB)	3,34%	3,16%	3,08%	3,02%	3,03%	-0,31%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Directe belastingen op andere sectoren	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Indirecte belastingen	2,82%	2,74%	2,73%	2,71%	2,69%	-0,13%
Werkelijke sociale premies	0,06%	0,05%	0,05%	0,05%	0,05%	-0,01%
Kapitaalbelastingen	0,71%	0,75%	0,72%	0,71%	0,70%	-0,01%
<u>Niet-fiscale ontvangsten</u>	<u>3,34%</u>	<u>3,33%</u>	<u>3,32%</u>	<u>3,32%</u>	<u>3,33%</u>	<u>-0,01%</u>
<u>Overdrachten binnen de overheid</u>	<u>13,07%</u>	<u>12,71%</u>	<u>12,92%</u>	<u>12,89%</u>	<u>12,90%</u>	<u>-0,17%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tabel 12
Uitgavenzijde Entiteit II

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale uitgaven	23,31%	23,17%	22,89%	22,84%	22,80%	-0,51%
<u>Primaire uitgaven</u>	<u>22,90%</u>	<u>22,80%</u>	<u>22,55%</u>	<u>22,51%</u>	<u>22,48%</u>	<u>-0,42%</u>
Lopende uitgaven	17,82%	17,59%	17,51%	17,44%	17,47%	-0,34%
Beloning van werknemers	8,16%	8,05%	8,00%	7,93%	7,97%	-0,19%
Intermediair verbruik	3,07%	3,09%	3,10%	3,10%	3,11%	0,04%
Sociale uitkeringen	4,23%	4,21%	4,21%	4,21%	4,21%	-0,02%
<i>In geld</i>	2,34%	2,31%	2,30%	2,28%	2,28%	-0,07%
<i>In natura</i>	1,89%	1,90%	1,91%	1,92%	1,94%	0,04%
Overige	2,36%	2,24%	2,21%	2,20%	2,19%	-0,17%
Kapitaaluitgaven	2,49%	2,62%	2,53%	2,57%	2,54%	0,05%
waaronder overheidsinvesteringen in vaste activa	2,04%	2,16%	2,04%	2,07%	2,07%	0,03%
Overdrachten binnen de overheid	2,59%	2,59%	2,51%	2,50%	2,47%	-0,13%
<u>Rentelasten</u>	<u>0,41%</u>	<u>0,37%</u>	<u>0,34%</u>	<u>0,33%</u>	<u>0,32%</u>	<u>-0,09%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tabel 13
Saldo Entiteit II

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	23,34%	22,75%	22,82%	22,70%	22,69%	-0,64%
Totale uitgaven	23,31%	23,17%	22,89%	22,84%	22,80%	-0,51%
waarvan rentelasten	0,41%	0,37%	0,34%	0,33%	0,32%	-0,09%
Nominaal vorderingensaldo	0,02%	-0,41%	-0,08%	-0,14%	-0,11%	-0,13%
Δ		-0,44%	0,34%	-0,06%	0,03%	0,03%
<u>in primaire termen</u>	<u>0,43%</u>	<u>-0,04%</u>	<u>0,27%</u>	<u>0,19%</u>	<u>0,21%</u>	<u>-0,22%</u>
Δ		-0,48%	0,31%	-0,08%	0,02%	0,02%
Cyclische component vorderingensaldo	-0,13%	-0,06%	0,00%	0,02%	0,02%	0,15%
Correctie potentiële overdrachten	0,03%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	
Impact van eenmalige en tijdelijke factoren (one shots)	0,18%	-0,28%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,18%
waarvan autonomiefactor	0,12%	-0,31%				-0,12%
waarvan overige	0,07%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,07%
Structureel vorderingensaldo	-0,07%	-0,08%	-0,08%	-0,16%	-0,13%	-0,06%
Δ		-0,02%	0,01%	-0,08%	0,03%	
<u>in primaire termen</u>	<u>0,34%</u>	<u>0,29%</u>	<u>0,27%</u>	<u>0,17%</u>	<u>0,19%</u>	<u>-0,15%</u>
Δ		-0,06%	-0,02%	-0,10%	0,02%	

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

1.2.2.2.1 Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 14
Ontvangstenzijde G&G

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	16,75%	16,22%	16,34%	16,25%	16,26%	-0,49%
<u>Fiscale en parafiscale ontvangsten</u>	<u>4,75%</u>	<u>4,61%</u>	<u>4,51%</u>	<u>4,46%</u>	<u>4,46%</u>	<u>-0,29%</u>
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB)	2,49%	2,35%	2,29%	2,25%	2,26%	-0,23%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Directe belastingen op andere sectoren	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Indirecte belastingen	1,50%	1,46%	1,46%	1,46%	1,45%	-0,04%
Werkelijke sociale premies	0,05%	0,05%	0,05%	0,05%	0,05%	-0,01%
Kapitaalbelastingen	0,71%	0,75%	0,72%	0,71%	0,70%	-0,01%
<u>Niet-fiscale ontvangsten</u>	<u>2,05%</u>	<u>2,02%</u>	<u>1,97%</u>	<u>1,95%</u>	<u>1,92%</u>	<u>-0,13%</u>
<u>Overdrachten binnen de overheid</u>	<u>9,95%</u>	<u>9,59%</u>	<u>9,85%</u>	<u>9,84%</u>	<u>9,88%</u>	<u>-0,07%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tabel 15
Uitgavenzijde G&G

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale uitgaven	16,78%	16,62%	16,50%	16,49%	16,42%	-0,36%
<u>Primaire uitgaven</u>	<u>16,46%</u>	<u>16,33%</u>	<u>16,23%</u>	<u>16,24%</u>	<u>16,17%</u>	<u>-0,29%</u>
Lopende uitgaven	12,26%	12,10%	12,04%	11,96%	11,98%	-0,29%
Beloning van werknemers	4,46%	4,41%	4,39%	4,36%	4,40%	-0,06%
Intermediair verbruik	1,91%	1,93%	1,92%	1,90%	1,89%	-0,02%
Sociale uitkeringen	3,77%	3,76%	3,76%	3,75%	3,76%	-0,01%
<i>In geld</i>	1,95%	1,92%	1,91%	1,89%	1,88%	-0,07%
<i>In natura</i>	1,83%	1,84%	1,85%	1,86%	1,88%	0,05%
Overige	2,12%	2,00%	1,96%	1,94%	1,93%	-0,20%
Kapitaaluitgaven	1,67%	1,72%	1,75%	1,85%	1,79%	0,12%
waaronder overheidsinvesteringen in vaste activa	1,25%	1,28%	1,28%	1,37%	1,34%	0,09%
Overdrachten binnen de overheid	2,52%	2,52%	2,44%	2,43%	2,40%	-0,12%
<u>Rentelasten</u>	<u>0,32%</u>	<u>0,29%</u>	<u>0,27%</u>	<u>0,25%</u>	<u>0,25%</u>	<u>-0,07%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tabel 16
Saldo G&G

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	16,75%	16,22%	16,34%	16,25%	16,26%	-0,49%
Totale uitgaven	16,78%	16,62%	16,50%	16,49%	16,42%	-0,36%
waarvan rentelasten	0,32%	0,29%	0,27%	0,25%	0,25%	-0,07%
Nominaal vorderingensaldo	-0,03%	-0,40%	-0,16%	-0,25%	-0,16%	-0,13%
Δ		-0,37%	0,24%	-0,09%	0,09%	0,09%
<u>in primaire termen</u>	<u>0,29%</u>	<u>-0,11%</u>	<u>0,11%</u>	<u>0,01%</u>	<u>0,09%</u>	<u>-0,20%</u>
Δ		-0,40%	0,22%	-0,10%	0,09%	0,09%
Cyclische component vorderingensaldo	-0,11%	-0,05%	0,00%	0,02%	0,02%	0,13%
Correctie potentiële overdrachten	0,03%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	
Impact van eenmalige en tijdelijke factoren (one shots)	0,15%	-0,28%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,15%
waarvan autonomiefactor	0,12%	-0,31%				-0,12%
waarvan overige	0,03%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,03%
Structureel vorderingensaldo	-0,10%	-0,08%	-0,16%	-0,26%	-0,18%	-0,07%
Δ		0,02%	-0,08%	-0,10%	0,09%	
<u>in primaire termen</u>	<u>0,22%</u>	<u>0,21%</u>	<u>0,11%</u>	<u>-0,01%</u>	<u>0,08%</u>	<u>-0,14%</u>
Δ		-0,01%	-0,10%	-0,11%	0,08%	

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

1.2.2.2.2 Lokale Overheden

Tabel 17
Ontvangstenzijde LO

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	6,59%	6,53%	6,48%	6,45%	6,43%	-0,16%
<u>Fiscale en parafiscale ontvangsten</u>	<u>2,18%</u>	<u>2,09%</u>	<u>2,06%</u>	<u>2,03%</u>	<u>2,01%</u>	<u>-0,17%</u>
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB)	0,88%	0,85%	0,80%	0,79%	0,78%	-0,11%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Directe belastingen op andere sectoren	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Indirecte belastingen	1,32%	1,29%	1,27%	1,25%	1,24%	-0,09%
Werkelijke sociale premies	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Kapitaalbelastingen	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
<u>Niet-fiscale ontvangsten</u>	<u>1,29%</u>	<u>1,32%</u>	<u>1,34%</u>	<u>1,37%</u>	<u>1,41%</u>	<u>0,12%</u>
<u>Overdrachten binnen de overheid</u>	<u>3,12%</u>	<u>3,12%</u>	<u>3,07%</u>	<u>3,05%</u>	<u>3,01%</u>	<u>-0,11%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tabel 18
Uitgavenzijde LO

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale uitgaven	6,54%	6,55%	6,40%	6,34%	6,38%	-0,16%
<u>Primaire uitgaven</u>	<u>6,44%</u>	<u>6,46%</u>	<u>6,32%</u>	<u>6,27%</u>	<u>6,31%</u>	<u>-0,13%</u>
Lopende uitgaven	5,55%	5,49%	5,47%	5,48%	5,50%	-0,06%
Beloning van werknemers	3,70%	3,64%	3,60%	3,57%	3,56%	-0,14%
Intermediair verbruik	1,16%	1,16%	1,18%	1,20%	1,22%	0,07%
Sociale uitkeringen	0,46%	0,45%	0,45%	0,45%	0,45%	-0,01%
<i>In geld</i>	<i>0,39%</i>	<i>0,39%</i>	<i>0,39%</i>	<i>0,39%</i>	<i>0,39%</i>	<i>0,00%</i>
<i>In natura</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,06%</i>	<i>-0,01%</i>
Overige	0,24%	0,24%	0,25%	0,25%	0,26%	0,02%
Kapitaaluitgaven	0,82%	0,90%	0,78%	0,72%	0,75%	-0,07%
waaronder overheidsinvesteringen in vaste activa	0,79%	0,88%	0,75%	0,70%	0,73%	-0,06%
Overdrachten binnen de overheid	0,07%	0,07%	0,07%	0,07%	0,07%	-0,01%
<u>Rentelasten</u>	<u>0,09%</u>	<u>0,08%</u>	<u>0,08%</u>	<u>0,07%</u>	<u>0,07%</u>	<u>-0,03%</u>

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Tabel 19
Saldo LO

	2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Totale ontvangsten	6,59%	6,53%	6,48%	6,45%	6,43%	-0,16%
Totale uitgaven	6,54%	6,55%	6,40%	6,34%	6,38%	-0,16%
waarvan rentelasten	0,09%	0,08%	0,08%	0,07%	0,07%	-0,03%
Nominaal vorderingensaldo	0,05%	-0,01%	0,08%	0,11%	0,05%	0,00%
Δ		-0,07%	0,10%	0,03%	-0,06%	-0,06%
<u>in primaire termen</u>	<u>0,15%</u>	<u>0,07%</u>	<u>0,16%</u>	<u>0,18%</u>	<u>0,12%</u>	<u>-0,03%</u>
Δ		-0,07%	0,09%	0,02%	-0,06%	-0,06%
Cyclische component vorderingensaldo	-0,02%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%
Impact van eenmalige en tijdelijke factoren (one shots)	0,04%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,04%
Structureel vorderingensaldo	0,04%	0,00%	0,08%	0,11%	0,05%	0,01%
Δ		-0,04%	0,09%	0,02%	-0,06%	-0,06%
<u>in primaire termen</u>	<u>0,13%</u>	<u>0,08%</u>	<u>0,16%</u>	<u>0,18%</u>	<u>0,12%</u>	<u>-0,01%</u>
Δ		-0,05%	0,08%	0,02%	-0,06%	-0,06%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

1.3 Evolutie van de schuldgraad

De schuldgraad van de overheid zou gedurende de projectieperiode teruglopen. Uitgaand van 102,8% bbp in 2017 zou die onder de drempel van 100% bbp zakken in 2021 en uitkomen op 99,7% bbp. De daling van de schuldgraad zou over vijf jaar 3,2% bbp bedragen. Het tempo van die daling zou geleidelijk vertragen tot in 2020 en daarna ietwat versnellen in 2021.

Die afname van de schuldgraad is volledig toe te schrijven aan de endogene verandering van de schuld. Het effectief primair saldo zou ondanks zijn achteruitgang hoger zijn dan het primair saldo dat vereist is voor de stabilisatie van de schuldgraad. De rente-groeyndynamiek zou bovendien gunstig zijn voor de evolutie van de schuldgraad : de impliciete rentevoet op de schuld zou lager blijven dan de nominale groeivoet van het bbp. Aldus zou er dan een omgekeerd sneeuwbaaleffect optreden.

Over de periode 2017-2021 zouden die endogene factoren voor 5,8% bbp bijdragen tot de verlaging van de schuldgraad. De gunstige invloed van de endogene factoren zou evenwel afzwakken als gezamenlijk gevolg van de vertraging van de groei van het bbp, de stabilisatie van de impliciete rentevoet en de afname van het effectief primair saldo.

De endogene daling zou gedeeltelijk gecompenseerd worden door de ongunstige weerslag van de exogene factoren ⁸. Na een licht neerwaartse invloed in 2017 zouden die een stijgende weerslag hebben op de schuldgraad, die weliswaar zou afzwakken in de loop van de tijd. Die weerslag zou in totaal 2,6% bbp bedragen. Die tegengestelde evoluties verklaren waarom de totale daling van de schuldgraad beperkt is tot 3,2% bbp.

Tabel 20
Evolutie van de schuldgraad

		2017	2018	2019	2020	2021	Δ2017-2021
Schuldratio		102,84%	101,75%	100,92%	100,42%	99,66%	-3,19%
Δ	=(1)+(2)	-2,9%	-1,1%	-0,8%	-0,5%	-0,8%	
<u>waarvan endogene evolutie</u>	<u>(1)=(1a)-(1b)</u>	<u>-2,6%</u>	<u>-2,0%</u>	<u>-1,5%</u>	<u>-1,1%</u>	<u>-1,2%</u>	<u>-5,8%</u>
Vereist primair saldo voor stabilisatie	(1a)=(5)*schuldratio (t-1)	-1,2%	-1,1%	-1,1%	-0,8%	-0,8%	-3,8%
Effectief primair saldo	(1b)	1,5%	0,9%	0,4%	0,3%	0,4%	2,0%
<u>waarvan exogene evolutie</u>	<u>(2)</u>	<u>-0,2%</u>	<u>0,9%</u>	<u>0,7%</u>	<u>0,6%</u>	<u>0,4%</u>	<u>2,6%</u>
Detail vereist primair saldo							
Nominale bbp-groei ('n')	(3)	3,6%	3,4%	3,3%	3,0%	3,0%	
Impliciete rentevoet ('i')	(4)	2,5%	2,3%	2,2%	2,1%	2,1%	
'Gecorrigeerd' verschil [(n-i)/(1+n)]	(5)=[(3)-(4)]/(1+3)	-1,1%	-1,0%	-1,1%	-0,8%	-0,8%	

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

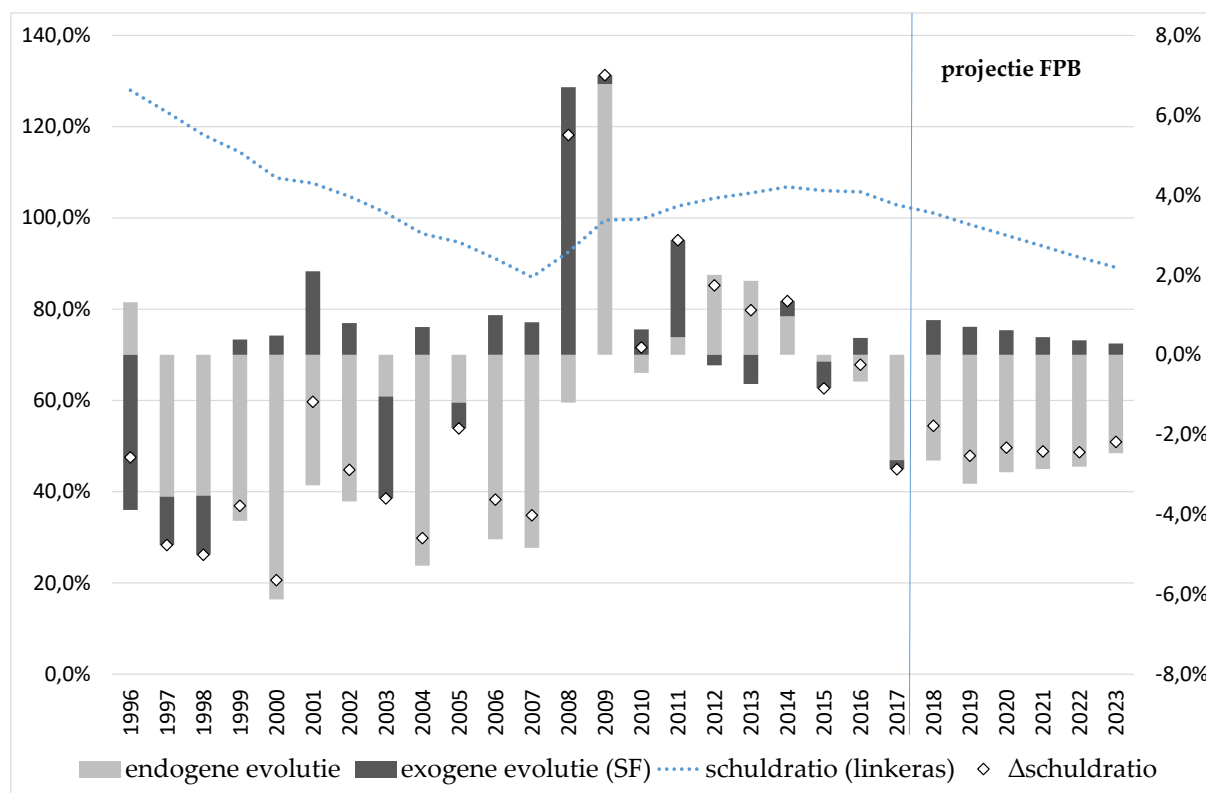
⁸ De exogene factoren zijn de factoren die een weerslag hebben op de bruto schuldgraad maar zonder een weerslag op het vorderingensaldo.

Die exogene factoren betreffen enerzijds, op gewestelijk niveau, de toename van de in het kader van het huisvestingsbeleid in het Vlaamse Gewest toegekende leningen en anderzijds, op federaal niveau, het verschil tussen de interesten op kasbasis en op transactiebasis (verschil tussen vervallen en gelopen interesten)⁹, alsook de uitgiftepremies.

De door het FPB bij ongewijzigd beleid voorziene daling van de schuldgraad zou evenwel onvoldoende zijn om het schuld criterium van het Stabiliteits- en Groeipact na te leven.

Ter afsluiting plaatst Grafiek 5 hieronder de projectie van het FPB voor de schuldgraad bij ongewijzigd beleid en de hoogte van de endogene en exogene evolutie van de schuldgraad binnen een middellange termijnperspectief.

Grafiek 5 :
Evolutie van de schuldgraad en uitsplitsing (1995-2023)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023 en INR (10.2018).

⁹ Op basis van de gebruikte hypothesen zouden de interesten op kasbasis hoger zijn dan de interesten op transactiebasis voor de schuldeffecten die de voorafgaande jaren boven pari zijn uitgegeven.

---

2 NORMATIEF TRAJECT VOOR DE GEZAMENLIJKE OVERHEID

2.1 Context

Alvorens over te gaan tot de aanbevelingen van de Afdeling voor het begrotingstraject van de Gezamenlijke Overheid voor het Stabiliteitsprogramma 2018-2021, is het nuttig om de context waarbinnen deze aanbeveling zich situeert, in herinnering te brengen.

2.1.1 De Europese context

De vereisten van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) waaraan België moet voldoen, hebben betrekking op het niveau van de Gezamenlijke Overheid. Momenteel valt België onder het **preventieve luik van het SGP**, waarin het aanpassingspad naar de middellange termijn doelstelling (*Medium Term Objective*: MTO) gerespecteerd moet worden totdat deze bereikt is. Het aanpassingspad naar de MTO wordt in eerste instantie gedefinieerd in termen van een vereiste jaarlijkse verbetering van het structureel saldo (ΔSB). De exacte grootte van de gevraagde inspanning wordt afgeleid op basis van een matrix waarin de conjuncturele omstandigheden en de schuldgraad van een lidstaat een bepalende rol spelen.

Aangezien België zich op basis van de stand van de output gap over de gehele periode 2018-2021 volgens de matrix in 'normal times'¹⁰ bevindt en de schuldgraad hoger is dan 60%, is een jaarlijkse verbetering van het structurele saldo van meer dan 0,5% bbp vereist. Deze laatste wordt door de EC per conventie beschouwd als een verbetering van op zijn minst 0,6 % bbp. De voorbije jaren werd de aanbevolen verbetering van het structurele saldo door de Raad van de Europese Unie bijgevolg vastgelegd op 0,60% bbp.

De vereiste verbetering van het structurele saldo dat uit de matrix voortvloeit, wordt vervolgens vertaald in een criterium voor het netto groeipercentage van een uitgavenconcept dat dicht aansluit bij de primaire uitgaven (de zogenaamde *expenditure benchmark*). In het preventieve luik van het SGP worden dus twee begrotingsindicatoren gehanteerd, waarbij beide indicatoren conceptueel nauw verwant zijn. Op vraag van de federale minister van Financiën wordt een Belgische toepassing van het Europese uitgaven criterium momenteel onderzocht door de Afdeling.

---

¹⁰ Een situatie wordt als 'normal' beschouwd indien de output gap groter of gelijk is aan -1,5% bbp, maar kleiner is dan 1,5% bbp.

Het zijn de lidstaten die de MTO in hun stabiliteits- of convergentieprogramma voorstellen. Deze moet evenwel minstens gelijk zijn aan de minimale MTO die door de EC vooraf bepaald wordt. In 2016 werd door de EC de minimale MTO voor de periode 2017-2019 voor België vastgelegd op het niveau van een structureel tekort van -0,5% bbp. Eind 2018 zal de EC een nieuwe minimale MTO voor de periode 2020-2022 berekenen (zie ook Kader 2).

In het Stabiliteitsprogramma 2016-2019 van april 2016 werd de Belgische MTO vastgelegd op het niveau van een structureel evenwicht. Op basis van de aanbeveling van de Afdeling (Advies van april 2016) bleek immers een hogere middellange termijn doelstelling dan de minimum MTO noodzakelijk om een spoedige naleving van het schuld criterium uit het correctieve luik van het SGP te garanderen. Het structureel evenwicht werd als middellange termijn doelstelling bevestigd in het Stabiliteitsprogramma 2017-2020 van april 2017.

Parallel met het preventieve luik zijn ook de vereisten van het **correctieve luik van het SGP** van toepassing. Centraal in dit gedeelte van het SGP staan het saldo- en het schuld criterium van het Verdrag van Maastricht. De naleving van het saldocriterium wordt beoordeeld aan de hand van het nominale vorderingensaldo en de drempelwaarde van -3% bbp. Binnen het kader van het schuld criterium wordt beoordeeld of de schuldgraad voldoende snel daalde of zal dalen in de richting van de 60% referentiewaarde ¹¹. Indien niet voldaan is aan deze criteria kan de EC een procedure bij buitensporige tekorten opstarten.

2.1.2 De nationale context

In de eerste plaats is er het **Stabiliteitsprogramma van april 2017** waarin een traject voor de Gezamenlijk Overheid werd vooropgesteld voor de periode 2017-2020 (Tabel 21). Dit traject was gebaseerd op de hypothese dat alle overheden een structureel evenwicht bereiken in 2019. Het traject voldeed aan de criteria van het preventieve luik van het SGP wat betreft de vereiste verbetering van het structureel saldo (nl. hoger dan 0,60% bbp totdat de MTO bereikt is). Het voorzag in een numerieke naleving van het schuld criterium in een prospectieve benadering vanaf 2019. Ten opzichte van het door de Afdeling aanbevolen traject (Advies van maart 2017) wordt de naleving van het schuld criterium een jaar later gerealiseerd ¹².

---

¹¹ Voor een gedetailleerde toelichting van het schuld criterium kan verwezen worden naar de bijlage van het Advies van april 2016.

¹² In het Advies van de Afdeling van maart 2017 was de overkoepelende overweging van de Afdeling bij de uitwerking van zowel het aanbevolen traject als het minimale traject een numerieke naleving van het schuld criterium vanaf 2018.

Tabel 21
Overzicht van de nationale context

	2016	2017	2018	2019	2020
Stabiliteitsprogramma 2017-2020 (april 2017)					
ΔSB		1,00%	0,61%	0,36%	0,00%
SB	-1,98%	-0,98%	-0,36%	0,00%	0,00%
Ontwerpbegroting 2018 (oktober 2017)					
ΔSB			0,25%		
SB		-1,09%	-0,84%		
Projecties ongewijzigd beleid FPB (maart 2017)					
ΔSB		0,85%	-0,43%	-0,44%	-0,02%
SB	-1,85%	-1,00%	-1,44%	-1,88%	-1,90%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023, ontwerpbegroting 2018 en Stabiliteitsprogramma 2017-2020.

Binnen het kader van de **Ontwerpbegroting 2018**, ingediend bij de EC in oktober 2017, werd de voor 2018 voorziene verbetering van het structurele saldo vastgelegd op 0,25% bbp. Deze doelstelling ligt lager dan voorzien in het traject van het Stabiliteitsprogramma van april 2017 (nl. 0,61% bbp). In de Ontwerpbegroting wordt niet ingegaan op de impact van deze verlaging van de doelstelling voor 2018 op de tijdslijn voor het bereiken van de MTO (structureel evenwicht).

In haar analyse van de ontwerpbegroting stelde de EC vast dat er een risico bestond op een significante afwijking ten opzichte van de criteria van het SGP¹³. Voor zowel 2017 als 2018 bleek, op basis van de toen beschikbare gegevens, respectievelijk de geleverde en geplande begrotingsinspanning onvoldoende in vergelijking met het vereiste aanpassingspad in de richting van de MTO. De Eurogroep nodigde daaropvolgend België uit *'to consider in a timely manner the necessary additional measures to address the risks identified by the Commission and to ensure that the 2018 budget will be compliant with SGP provisions'*¹⁴.

¹³ COMMISSION OPINION of 22.11.2017 on the Draft Budgetary Plan of Belgium (22 November 2017, 8011 final).

¹⁴ Eurogroup statement on the Draft Budgetary Plans for 2018 (4 December 2017).

Kader 2: De minimale MTO

(a) Concept en berekening van de minimale MTO

De centrale doelstelling van het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact is het verzekeren van een begrotingsbeleid dat -over de economische cyclus heen- tot gezonde openbare financiën leidt. Het belangrijkste ijkpunt hierin wordt gevormd door de *Medium Term Objective* (MTO) voor de begrotingsbalans. De MTO is gedefinieerd in structurele termen en omvat dus een correctie van het nominale vorderingensaldo voor de impact van de conjunctuur en niet-recurrente factoren. Lidstaten worden geacht de MTO aan te houden ofwel zich op een gepast aanpassingspad naar de MTO te bevinden.

De MTO dient minimaal aan een reeks van voorwaarden te voldoen: (i) een voldoende veiligheidsmarge zodat het tekortcriterium van 3% bbp niet overschreden wordt, (ii) het verzekeren van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën of van een snelle convergentie hiernaartoe en (iii) het toelaten van budgettaire manoeuvreerruimte indien noodzakelijk (i.e. toelaten van de werking van de automatische stabilisatoren). Omdat deze voorwaarden sterk afhankelijk zijn van de specifieke situatie van een lidstaat op vlak van schuld, vergrijzingsuitdaging en conjunctuurverloop, verschilt de minimale MTO dus onderling tussen lidstaten.

Lidstaten die deel uit maken van de Eurozone zijn tevens gebonden aan een ondergrens van -1% bbp. Indien ze ook het *Treaty on Stability, Coordination and Governance* (TSCG of *fiscal compact*) mee ondertekenden, verklaarden zij zich bovendien akkoord hun structureel tekort permanent te beperken tot -0.5% bbp. Enkel wanneer de schuldgraad kleiner is dan 60% bbp is het toegelaten om een structureel tekort te realiseren van maximaal 1% bbp.

Door de Europese Commissie (EC) werd een vaste methodologie uitgewerkt om de minimale MTO te berekenen. Naast de vooraf vastgelegde limieten voor lidstaten van de Eurozone en staten die het TSCG ondertekenen, zijn er twee variabele componenten die het eindresultaat bepalen. Enerzijds is er de minimum benchmark (MTO^{MB}), anderzijds de houdbaarheidscomponent (MTO^{ILD}).

– De minimum benchmark (MTO^{MB}) betreft een ondergrens voor het structurele saldo dat onder 'normale conjunctuur'-garandeert dat het nominale tekortcriterium (3%) voor de activatie van de correctieve arm niet wordt overschreden door het spel van de automatische stabilisatoren. De minimum benchmark wordt bepaald aan de hand van volgende formule:

$$MTO^{MB} = -3\% - \varepsilon \times ROG$$

Hierbij vat ε de semi-elasticiteit van het saldo. Deze werd voor België momenteel vastgelegd op 0,61. De *ROG* betreft de ‘representatieve output gap’. De *ROG* tracht de meest negatieve waarde van het *OG* met een kans van 95% te identificeren op basis van een historische reeks.

– De houdbaarheidscomponent (MTO^{ILD}) brengt de houdbaarheid van de overheidsfinanciën in rekening (*Implicit Liabilities and Debt: ILD*).

$$MTO^{ILD} = Balance_{60\%} + Effort_{deb\ red} + 1/3 * ageing$$

Het gaat over de som van drie indicatoren: het begrotingssaldo noodzakelijk om de schuldgraad op een niveau van 60% bbp te stabiliseren ($Balance_{60\%}$), (ii) -indien noodzakelijk- de extra inspanning om de schuldgraad tot 60% bbp terug te brengen ($Effort_{deb\ red}$) en (iii) 1/3 van de geprojecteerde vergrijzingskost (*ageing*). De vergrijzingskost is afkomstig uit het driejaarlijkse *Ageing Report*, opgemaakt door de *Ageing Working Group*. De kost omvat de actuele waarde van de totale toename van de uitgaven die verband houden met de vergrijzing (i.e. pensioenen, gezondheidszorg, zorg op lange termijn, onderwijs,...).

De uiteindelijke minimale MTO is gelijk aan de meest veeleisende voorwaarde en dus de meest ambitieuze (‘hoogste’) component van onderstaande formule, waarbij de bekomen waarde wordt afgerond tot het meest voordelige ¼ procentpunt.

$$MTO_{min} = \max(-1\%^{EMU\ of\ TSCG(<60\%)}, -0.5\%^{TSCG(>60\%)}, MTO^{MB}, MTO^{ILD})$$

(b) Kalender voor herzieningen

De minimale MTO wordt door de EC elke drie jaar automatisch herzien¹⁵ (na publicatie van het *Ageing Report*) en is dus variabel in functie van de hierboven toegelichte determinanten. Voor België werd door de EC in 2016 de minimale MTO vastgelegd op een structureel tekort van -0,5% bbp voor de periode 2017-2019. Dit impliceerde neerwaartse herziening van 1,25% bbp ten opzichte van de minimale MTO van +0,75% bbp die gold voor de periode 2014-2016. In Tabel 22 wordt de bepaling van beide MTO’s per determinant geïllustreerd. Zoals hieruit blijkt, hangt de daling van de minimale MTO in belangrijke mate samen met een daling van de begrotingsinspanning die noodzakelijk is om de verhoogde vergrijzingskost op te vangen. De meer beperkte toename van de vergrijzingskosten ten opzichte van de oefening in 2013 vloeide voort uit een combinatie van beleidsmaatregelen (pensioenhervorming) en nieuwe demografische projecties.

¹⁵ Naast een mechanische herziening kunnen landen ook een ad-hoc herziening aanvragen na het doorvoeren van hervormingen met een aanzienlijke impact op de houdbaarheid van de schuld. In het bijzonder gaat het dan over ‘systemische’ pensioenhervormingen.

Het komt echter uitiem aan de lidstaten toe om in het stabiliteitsprogramma hun MTO naar voor te schuiven. De minimale MTO van de EC vormt hier een ondergrens, maar het staat de lidstaten vrij om een meer ambitieuze MTO naar voor te schuiven indien zij dit noodzakelijk achten.

In haar Advies van april 2016 adviseerde de Afdeling om het structureel evenwicht als MTO te weerhouden om een zo spoedig mogelijke naleving van het Europese schuld criterium uit het correctieve luik van het SGP te garanderen ¹⁶. Op basis hiervan werd door de Belgische overheden in het stabiliteitsprogramma van april 2016 gepreciseerd dat de Belgische MTO het structureel evenwicht was.

In lijn met de driejaarlijkse cyclus zal door de EC in de loop van het najaar 2018/voorjaar 2019 een nieuwe minimale MTO worden vastgelegd voor de periode 2020-2022. Het is vervolgens aan de Belgische overheden om binnen het kader van het stabiliteitsprogramma van april 2019 een nieuwe MTO naar voor te schuiven (rekening houdend met de Europese ondergrens).

Tabel 22
Toelichting van de berekening van de minimale MTO voor de periode 2014-2016 en 2017-2019

		min MTO ('14-'16)	min MTO ('17-'19)	verschil
EMU of TSCG > 60% bbp	(1)	-0,5%	-0,5%	0,0%
TSCG < 60% bbp	(2)	-1,0%	-1,0%	0,0%
MTO MB	(3)=-3%-(4)*(5)	-1,7%	-1,7%	0,0%
ROG	(4)		-2,2%	-2,2%
Semi-elast	(5)		0,61	0,61
MTO ILD	(6)=(7)+(9)+(11)	1,1%	-0,4%	-1,5%
Stabilisatie schuld ratio op 60% bbp	(7)=-60%*(8)	<u>-2,2%</u>	<u>-2,3%</u>	-0,2%
gemiddelde nominale groei	(8)	3,6%	3,9%	0,3%
Schuldreductie indien > 60% bbp	(9)=2,4%*(10)-1,24%	<u>1,1%</u>	<u>1,3%</u>	0,2%
schuld ratio t-1	(10)	98,0%	106,7%	8,7%
Component vergrijzingskost	(11)=33%*(12)	<u>2,1%</u>	<u>0,6%</u>	-1,5%
projectie vergrijzingskost	(12)	6,4%	1,9%	-4,5%
Minimum MTO	max[(1),(2),(3),(6)]	1,1%	-0,4%	-1,5%
Afgerond (EC principes)		0,75%	-0,50%	-1,25%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van gegevens EC.

¹⁶ Zie ook de mededeling van de EC hieromtrent: "However, in certain cases, the [minimal] MTO may not be sufficiently stringent to ensure compliance with the debt rule. Therefore, failure to nominate an adequate MTO could be considered as a distinct and aggravating relevant factor in assessing compliance with the debt criterion" (Vade mecum on the SGP, 2017 edition, p. 30).

Merk op dat door de EC ook een bovengrens wordt opgelegd aan de minimale MTO. Omdat het aanhouden van een primair surplus groter dan 5,5% bbp binnen een historisch perspectief uitzonderlijk is, werd door de EC hierop de limiet geplaatst. Indien de standaardformule in een minimale MTO resulteert die een hoger primair surplus dan 5,5% bbp met zich meebrengt, is de minimale MTO diegene die overeenstemt met een primair surplus van 5.5% bbp. Dit was voor België het geval bij de bepaling van de minimale MTO voor de periode 2014-2016.

2.2 Onderzoek van het traject

2.2.1 Overkoepelende overwegingen

Rekening houdend met de hierboven toegelichte context, werden door de Afdeling verschillende trajecten onderzocht als aanbeveling aan de regeringen binnen het kader van de jaarlijkse actualisering van het Stabiliteitsprogramma (2018-2021).

Het begrotingstraject wordt gedefinieerd **in termen van een aanbevolen verbetering van het structurele saldo**. Dit is in lijn met zowel de Europese begrotingsregels als de eerdere adviezen van de Afdeling. Ter illustratie worden het corresponderende structurele en nominale vorderingensaldo ook steeds vermeld. De correcties voor de impact van de conjunctuur en eenmalige maatregelen (*one shots*) gebeurden volgens de methode van de Europese Commissie ¹⁷, maar aan de hand van de ramingen van het Federaal Planbureau (FPB) gemaakt binnen het kader van de Economische vooruitzichten 2018-2023 (versie van 22 maart 2018).

De Afdeling neemt akte van de doelstellingen die door de verschillende regeringen voor 2018 naar voren werden geschoven en **weerhoudt voor 2018 in dit Advies de structurele verbetering van 0,25% bbp zoals opgenomen in het ontwerpbegrotingsplan 2018** (zoals ingediend bij de EC in oktober 2017).

Op basis van de FPB-projectie van maart 2018 kan voor 2017 een structurele verbetering van 0,85% bbp geraamd worden. Indien in 2018 een structurele verbetering van 0,25% bbp gerealiseerd wordt, dan resulteert dit in een gemiddelde structurele verbetering van 0,55% bbp over de periode 2017-2018 ¹⁸.

¹⁷ Zoals gevraagd in Art 2, §4 van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013.

¹⁸ Dit cijfer is afhankelijk van de raming van het in 2017 geraamde vorderingensaldo. Als de raming uit het jaarverslag van de NBB (1,0% bbp) gehanteerd wordt, correspondeert met een aanbevolen structurele verbetering van 0,25% bbp in 2018 een gemiddelde jaarlijkse structurele verbetering van 0,60% bbp over de periode 2017-2018.

Dergelijke aanbeveling vergt nog een belangrijke inspanning. Het FPB verwacht in zijn projectie bij ongewijzigd beleid immers een structurele verslechtering ten belope van 0,43% bbp voor 2018. Bijgevolg bestaat nog een negatieve afwijking van 0,68% bbp ten opzichte van de verbetering van het structurele saldo met 0,25% bbp. De FPB projectie bij ongewijzigd beleid werd afgesloten op 14 maart 2018 en houdt bijgevolg geen rekening met de resultaten van de begrotingscontroles van de verschillende overheden.

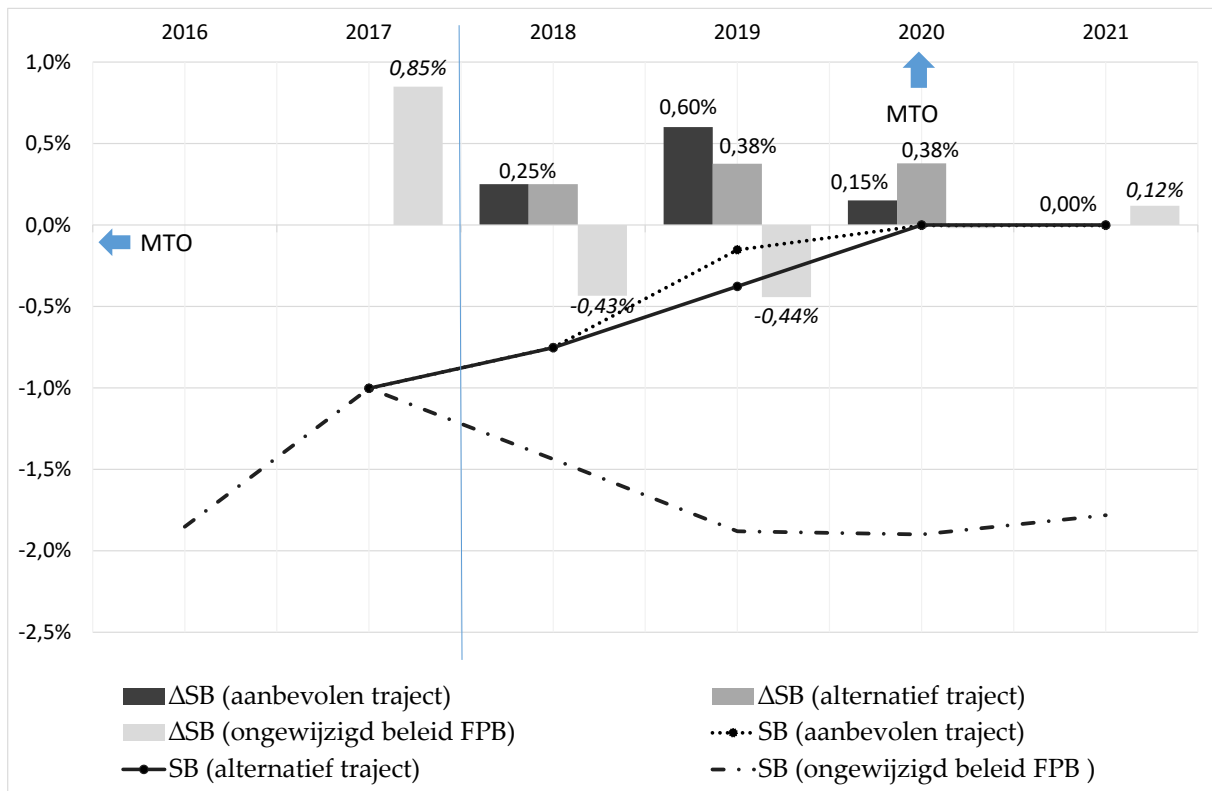
Voor wat betreft **2019-2020 worden door de Afdeling twee scenario's weerhouden.** In een eerste aanbevolen traject werd voor 2019 de minimum vereiste structurele verbetering uit het preventieve luik van het SGP toegepast (namelijk 0,6 % bbp). Om de MTO (structureel evenwicht) in 2020 te bereiken rest op basis van de huidige ramingen daarna nog een structurele verbetering van 0,15% bbp.

In een alternatief traject wordt de nog vereiste verbetering om na 2018 tot de MTO (structureel evenwicht) te komen evenredig verdeeld tussen 2019 en 2020.

Het weerhouden van dit alternatieve traject is voor de Afdeling conditioneel aan de naleving van de voor 2018 weerhouden structurele verbetering van 0,25% bbp. Een eventuele vertraging in de realisatie van deze verbetering dient te worden opgevangen in 2019.

Grafiek 6 :
Grafische voorstelling van de twee trajecten en het traject ongewijzigd beleid (FPB)

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

In beide van de voorgestelde trajecten wordt het Europese schuld criterium in een prospectieve benadering nageleefd vanaf 2018 en wordt de MTO (het structureel evenwicht) bereikt in 2020.

De Afdeling beklemtoont dat eventuele meevallers langs de ontvangsten- en uitgavenzijde ten opzichte van de aanbevolen norm integraal dienen te worden gebruikt voor een versnelde afbouw van de overheidsschuld.

Tot slot vraagt de Afdeling de regeringen om de aanbevolen structurele verbetering te realiseren via maatregelen die de komende jaren een cumulatief effect kunnen genereren, teneinde bij te dragen tot de vereiste primaire inspanning nodig op het einde van de periode voor de naleving van het aanbevolen traject.

Kader 3: Evolutie van de overheidsinvesteringen

Het niveau van de Belgische overheidsinvesteringen is laag in vergelijking met andere Europese landen en in het bijzonder in vergelijking met het niveau van de totale primaire uitgaven. Vanuit deze vaststelling deden verschillende nationale en internationale instellingen recent de aanbeveling voor een toename van de overheidsinvesteringen¹⁹. Een toename van de productieve overheidsinvesteringen heeft immers een positief effect op zowel korte termijn (vraageffect) als het lange termijn groeipotentieel van een economie (aanbodeffect)²⁰. In het verlengde hiervan verbetert die ook de houdbaarheid van de overheidsfinanciën.

In Grafiek 7 hieronder wordt daarom het verloop van de overheidsinvesteringen in de projectie van het FPB (maart 2018) uitgelicht²¹. Zoals hieruit blijkt, nemen bij ongewijzigd beleid de overheidsinvesteringen licht toe in 2019 (+0,1% bbp) om vervolgens quasi te stabiliseren op een niveau van 2,45% bbp (2020). Na een lichte terugval in 2021 en 2022 wordt in 2023 opnieuw het niveau bereikt van 2,45% bbp. Zoals ook uit grafiek blijkt, bevinden de overheidsinvesteringen zich hiermee op het hun hoogste niveau van de beschouwde periode 1995-2023.

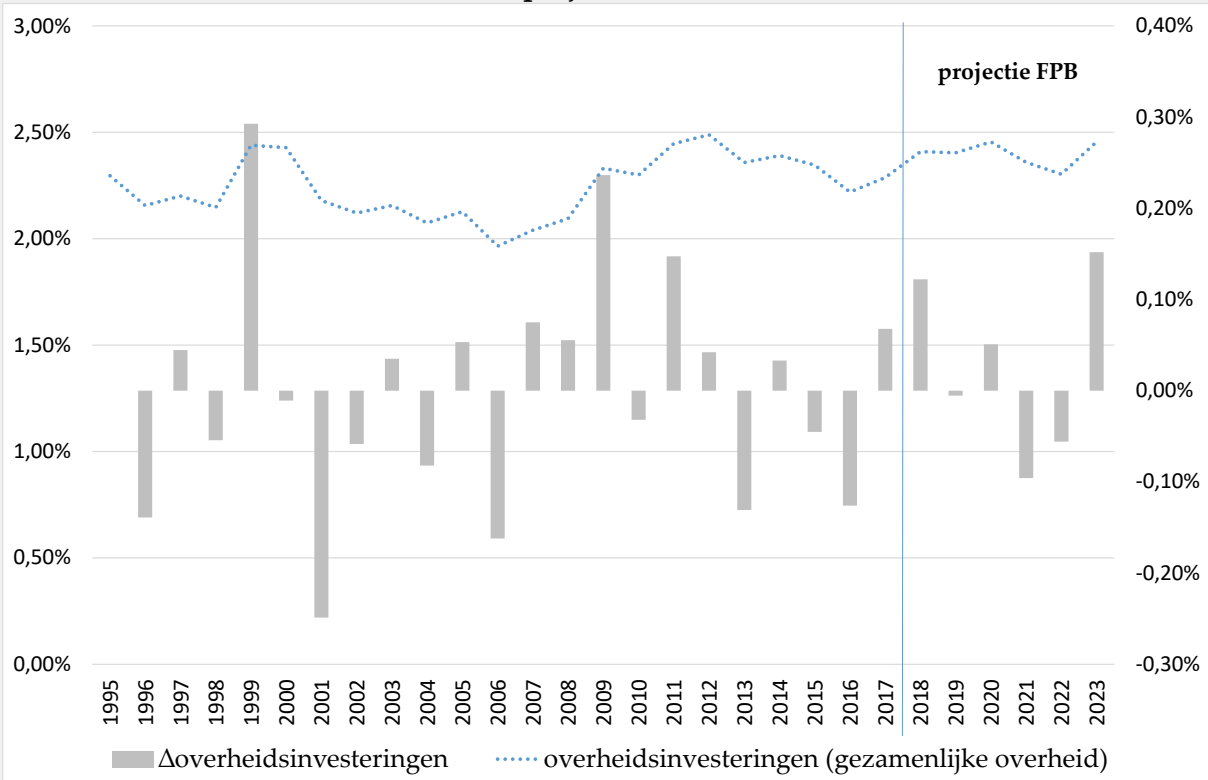
---

¹⁹ Zie b.v. recent het IMF (2018) : 'Article IV Consultation'.

²⁰ Zie o.a. Bom & Ligthart, (2014):. "What Have We Learned From Three Decades Of Research On The Productivity Of Public Capital?," Journal of Economic Surveys, 28(5), pp. 889-916.

²¹ Overheidsinvesteringen worden in de grafiek benaderd via de categorie 'bruto vaste kapitaalvorming' uit de overheidsrekeningen. Dit betreft de aankoop van vaste activa door de overheidssector.

Grafiek 7
Geobserveerde evolutie van de overheidsinvesteringen (1995-2016)
en FPB-projectie (2017-2023)

Bron: Overheidsrekeningen (INR, oktober 2017) en FPB-projectie van maart 2018.

Zoals uit een rapport van de NBB ²² blijkt, schommelt sinds begin jaren '90 de jaarlijkse depreciatie van de kapitaalvoorraad (verbruik of waardevermindering van vast kapitaal) rond de jaarlijkse bruto vaste kapitaalvorming. De netto overheidsinvesteringen zijn derhalve zeer gering, en in sommige jaren zelfs negatief. Door met de jaren de netto-investeringen te cumuleren, verkrijgt men de kapitaalvoorraad van de overheid. In verhouding tot het bbp is die kapitaalvoorraad in België sedert 1995 vrijwel ononderbroken geslonken.

De Afdeling is van oordeel dat een toename van de overheidsinvesteringen aangewezen is, in het bijzonder de investeringen die een sterk positief effect hebben op de economische bedrijvigheid, het productiepotentieel van de economie en de houdbaarheid van de schuld. Op basis van de projecties van het FPB lijkt deze toename zich nog niet te manifesteren bij ongewijzigd beleid over de periode 2018-2023.

²² NBB (2017): Rapport 'Publieke investeringen': analyse en aanbevelingen.

Een eerste mogelijke piste is om de samenstelling van de uitgaven zodanig aan te passen dat voorrang wordt verleend aan investeringsuitgaven -meer bepaald investeringen in infrastructuur die de economische groei op lange termijn kunnen versterken.

Voorts kunnen ook publiek-private samenwerkingsverbanden mogelijkheden bieden om infrastructuur en andere uitrusting voor het verstrekken van sommige overheidsdiensten te laten bouwen, uitbaten en onderhouden. Het is daarom van groot belang dat Eurostat met de publicatie van de *“Guide to the statistical treatment of PPPs”* in september 2016 klaarheid heeft geschapen over de statistische behandeling van investeringsprojecten gefinancierd in de vorm van PPS. De handleiding zal de overheid immers bijstaan bij het nemen van goed geïnformeerde beslissingen bij het voorbereiden en aanbesteden van hun projecten en zal ook private promotoren meer duidelijkheid verschaffen en aldus belemmeringen voor investeringen wegnemen.

Ten slotte is er de vaststelling dat in de huidige toepassing van het SGP geen specifieke flexibiliteit voorzien wordt voor overheidsinvesteringen²³. Er werden door anderen reeds verschillende voorstellen gelanceerd om rekening te houden met de specificiteit van overheidsinvesteringen (b.v. de introductie van een gouden regel²⁴, een aanpassing van de berekening van de minimale MTO²⁵ of het vervangen van de bruto investeringsuitgaven door de afschrijvingen bij de bepaling van het vorderingensaldo²⁶).

---

²³ Buiten de toepassing van een investeringsclausule, maar deze is aan zeer strenge voorwaarden gebonden (zoals het voorkomen van een negatieve bbp groei of een output gap dat kleiner is dan 1,5% bbp). België kan bijgevolg geen beroep doen op deze investeringsclausule.

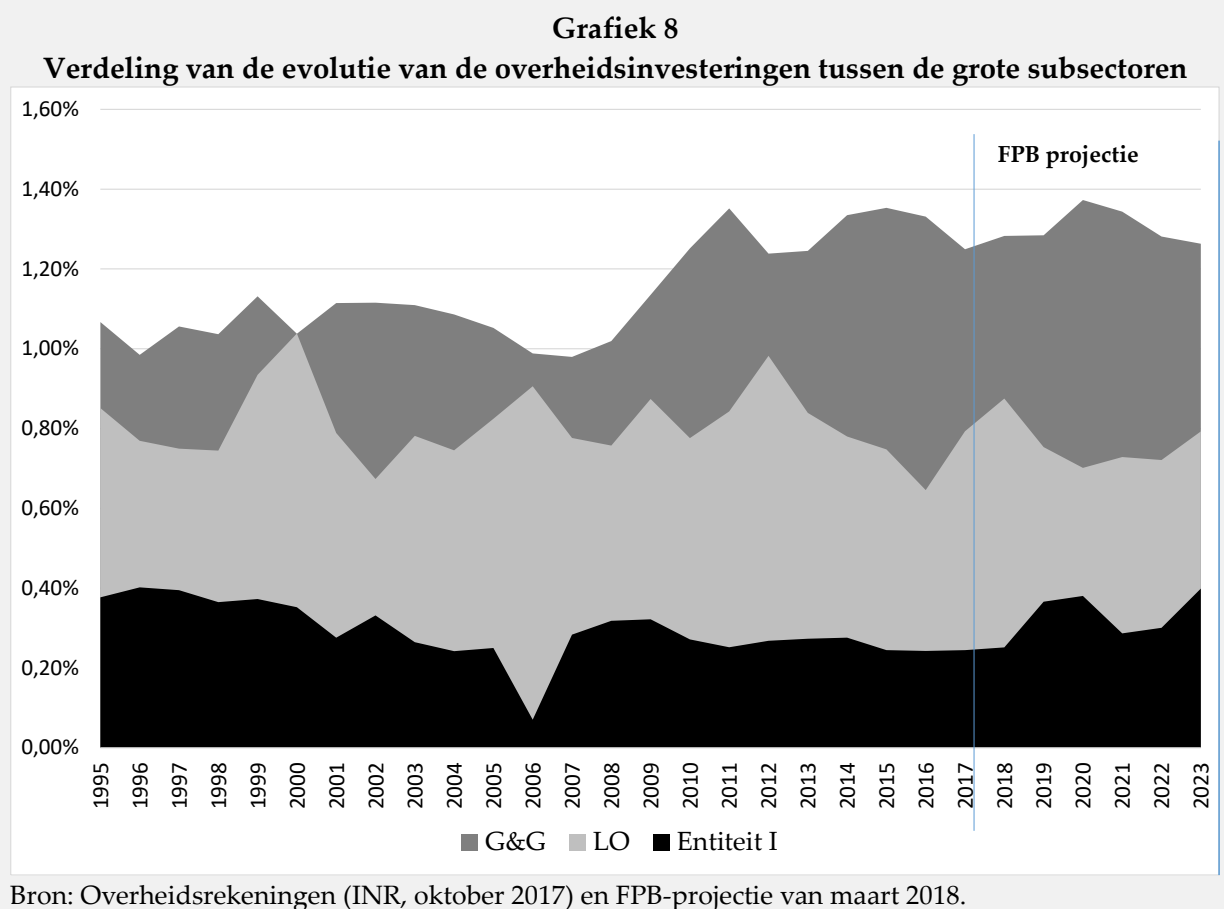
²⁴ Barbiero & Darvas (2014): *‘In sickness and in health: protecting and supporting public investment in Europe’* (Bruegel policy contribution) en Blanchard en Giavazzi (2004, *Improving the SGP through a proper accounting of public investment*) voor een toepassing waarin de netto overheidsinvesteringen buiten de begrotingsdoelstelling gehouden worden.

²⁵ Bogaert (2016): *‘Improving the Stability and Growth Pact by integrating a proper accounting of public investments: a new attempt’* (FPB working paper).

²⁶ NBB (2017): Rapport ‘Publieke investeringen’: analyse en aanbevelingen. Tegelijk moet worden opgemerkt dat dit voorstel vooral effectief kan zijn om een toename van een initieel lage kapitaalvoorraad te ondersteunen. Ook afschrijvingen van investeringen in het verleden moeten in rekening worden gebracht bij de bepaling van de jaarlijkse depreciatie. De marge voor de bijkomende investeringen die op basis van dit voorstel ontstaat, situeert zich in een geleidelijke impact van een investeringsimpuls op het vorderingensaldo (nl. de hogere afschrijvingen).

In de mate dat een toename van de overheidsinvesteringen (die niet geobserveerd wordt in de projectie) effectief een versterking van het groeipotentieel impliceert, kan dit evenwel reeds binnen het bestaande kader een positieve impact hebben op de houdbaarheidscomponent van de berekening van de minimale MTO (zie Kader 2). Daarnaast kan worden nagedacht over een specifieke behandeling van investeringsuitgaven waaraan toewijsbare inkomsten verbonden zijn waardoor de budgettaire neutraliteit doorheen de tijd gegarandeerd wordt.

Het verloop van de overheidsinvesteringen wordt samengevat per overheidsniveau in Grafiek 8.

2.3 Door de Afdeling weerhouden trajecten

2.3.1 Aanbevolen traject: MTO (structureel evenwicht) in 2020 en structurele verbetering van 0,6% bbp in 2019

In een eerste aanbevolen scenario wordt voor 2019 de minimumvereiste uit het preventieve luik van het SGP toegepast (namelijk een structurele verbetering van 0,60% bbp) waardoor in 2020 nog een structurele verbetering van 0,15% bbp noodzakelijk is om het structureel evenwicht (MTO) te bereiken.

Tabel 23
Aanbevolen traject: MTO (structureel evenwicht) in 2020 en
structurele verbetering van 0,6% bbp in 2019

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-1,08%	-1,40%	-1,74%	-1,80%	-1,71%
Rentelasten	(2)	2,56%	2,31%	2,18%	2,10%	2,07%
Cyclische component	(3)	-0,39%	-0,17%	0,01%	0,06%	0,07%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,31%	0,20%	0,13%	0,04%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(5)=(1)+(2)	1,48%	0,91%	0,44%	0,30%	0,36%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)-(3)-(4)	-1,00%	-1,44%	-1,88%	-1,90%	-1,78%
<hr/>						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(7)$		0,25%	0,60%	0,15%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(7)	-1,00%	-0,75%	-0,15%	0,00%	0,00%
Genormeed vorderingensaldo	(8)=(7)+(3)+(4)	-1,08%	-0,72%	-0,01%	0,10%	0,08%
Genormeerde rentelasten	(9)	2,56%	2,31%	2,16%	2,05%	1,98%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(9)$	-0,31%	-0,25%	-0,15%	-0,11%	-0,07%
Genormeed primair structureel saldo	(10) = (7) + (9)	1,56%	1,56%	2,01%	2,05%	1,98%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(10)$	0,54%	0,00%	0,45%	0,04%	-0,07%
Genormeed primair saldo	(11)=(8)+(9)	1,48%	1,59%	2,15%	2,15%	2,06%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(11)$	1,10%	0,12%	0,56%	0,00%	-0,09%
Geaccumuleerde primaire inspanning	(12)=(11)-(5)	0,00%	0,68%	1,71%	1,85%	1,70%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(12)$	0,00%	0,68%	1,03%	0,14%	-0,15%
<hr/>						
Genormeerde schuldgraad	(12)	102,84%	101,06%	98,53%	96,20%	93,78%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(13) = $\Delta(12)$	-2,87%	-1,78%	-2,53%	-2,33%	-2,43%
Endogene evolutie	(13.a)	-2,64%	-2,65%	-3,23%	-2,95%	-2,87%
Exogene evolutie	(13.b)	-0,23%	0,87%	0,70%	0,62%	0,44%
Schuld criterium						
Backward looking berekening (norm)	(14)	101,68%	100,45%	98,96%	96,80%	94,79%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(14) - (12)	-1,17%	-0,61%	0,42%	0,60%	1,01%
Forward looking berekening (norm)	(15)	98,96%	96,80%	94,79%	92,60%	90,43%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(15) - (12)t+2	0,42%	0,60%	1,01%	1,27%	1,28%
Cyclically adjusted berekening (norm)	(16)	104,36%	100,77%	98,96%	96,84%	94,30%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(16)-(14)	-2,69%	-0,32%	-0,01%	-0,04%	0,50%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Rond dit aanbevolen scenario zijn een aantal verkennende vaststellingen mogelijk:

- De voor 2019 aanbevolen structurele verbetering van 0,60% bbp impliceert, ten opzichte van ongewijzigd beleid, een (bijkomende) primaire inspanning van 1,03% bbp.

- In een prospectieve benadering wordt het schuld criterium (numeriek) nageleefd vanaf 2017 met een positieve marge van 0,42% bbp. In vergelijking met voorgaande aanbevelingen van de Afdeling is dit een treffende vaststelling. Doorgaans diende de Afdeling een ‘top-up’ van de 0,60% bbp minimale verbetering van het structurele saldo uit het preventieve luik van het SGP aan te bevelen om een spoedige naleving van het schuld criterium te verzekeren ²⁷. Ter verklaring van deze vaststelling kunnen, niet exhaustief, verschillende factoren aangehaald worden:
  - o De uitgesproken daling van de schuldgraad tussen 2016 en 2017 ²⁸. De daling van -2,9% bbp vloeit voort uit een aanzienlijke endogene daling van de schuldgraad (i.e. het verschil tussen het gerealiseerde primaire saldo en primaire saldo noodzakelijk om de schuldgraad constant te houden). Bovendien hadden ook de exogene factoren in 2017 een schuld verlagend effect.
  - o Een grote endogene daling van de schuldgraad tijdens de looptijd van het traject (2018-2021). Met deze endogene daling van de schuldgraad wordt terug de aansluiting gemaakt met de periode vóór de financieel-economische crisis van 2008-2009 (Grafiek 9). De verklaring van de endogene daling verschilt echter van deze van de pre-crisis periode. De endogene daling tijdens de looptijd van het traject vloeit immers niet zozeer voort uit een hoog primair saldo, maar uit een aanzienlijke verlaging van het primaire saldo dat vereist is voor een stabilisatie van de schuldgraad (Grafiek 10). De reden voor de daling van dit vereiste primaire saldo ²⁹ is per definitie tweeledig en situeert zich bij:
    - enerzijds, de daling van de eigenlijke schuldgraad;

---

²⁷ In de aanbevolen trajecten 2017-2020 van het Advies van de Afdeling van maart 2017 werd een structurele verbetering van 1,0% bbp in 2017 en minimaal 0,8% bbp in 2018 aanbevolen om een numerieke naleving van het schuld criterium te verzekeren vanaf 2018.

²⁸ Het schuld criterium gaat na of de schuld over een periode van drie jaar daalde of zal dalen met 1/20ste van het verschil tussen de schuldgraad en de 60% referentiewaarde. In 2016 bedroeg de schuldgraad 105,7% bbp. Om aan een jaarlijkse toepassing van het schuld criterium te voldoen zou de schuldgraad in 2017 dus met $(105,7\% - 60\%) * (1/20) = 2,3\%$ bbp moeten gedaald zijn.

²⁹ Het vereiste primaire saldo voor een stabilisatie van de schuldgraad kan beschreven worden via volgende formule:

$$VPRS = debt_{t-1} * \frac{(i_t - y_t)}{(1 + y_t)}$$

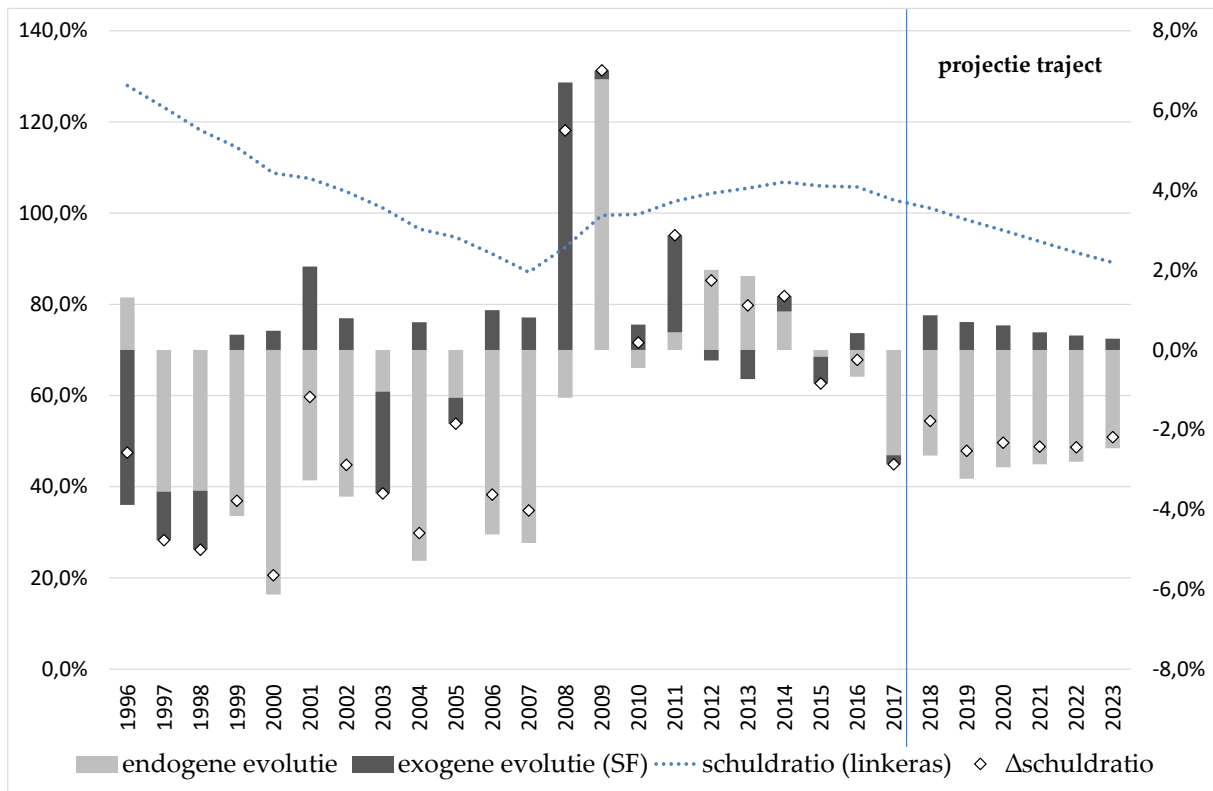
- en anderzijds, een aanhoudende daling van de impliciete rentevoet, waardoor het verschil tussen de impliciete rentevoet en de nominale bbp-groei vanaf 2017 negatief is (Grafiek 11). Dit impliceert dat ook het vereiste primaire saldo negatief is (omgekeerd sneeuwbaaleffect).

Tot slot kan worden opgemerkt dat de output gap over de looptijd van het traject quasi nul bedraagt en zelfs licht positief wordt. Dit impliceert dat de cyclische component van het tekort, enerzijds, beperkt is en, anderzijds, dat bij een positieve OG ze een (licht) positieve weerslag zal hebben op het nominaal saldo. Dit laatste betekent dat, het overige gelijk blijvend, eenzelfde structureel overschot dus correspondeert met een hoger primair surplus, in vergelijking met de situatie waarin de OG nog aanzienlijk en negatief is.

- Merk op dat de netto daling van de schuldgraad die voortvloeit uit de endogene daling van de schuld aan het begin van de projectie nog wordt afgeremd door de schuldverhogende impact van operaties buiten het vorderingensaldo (exogene evolutie). De impact hiervan daalt in de FPB-projectie naar 2021 toe.

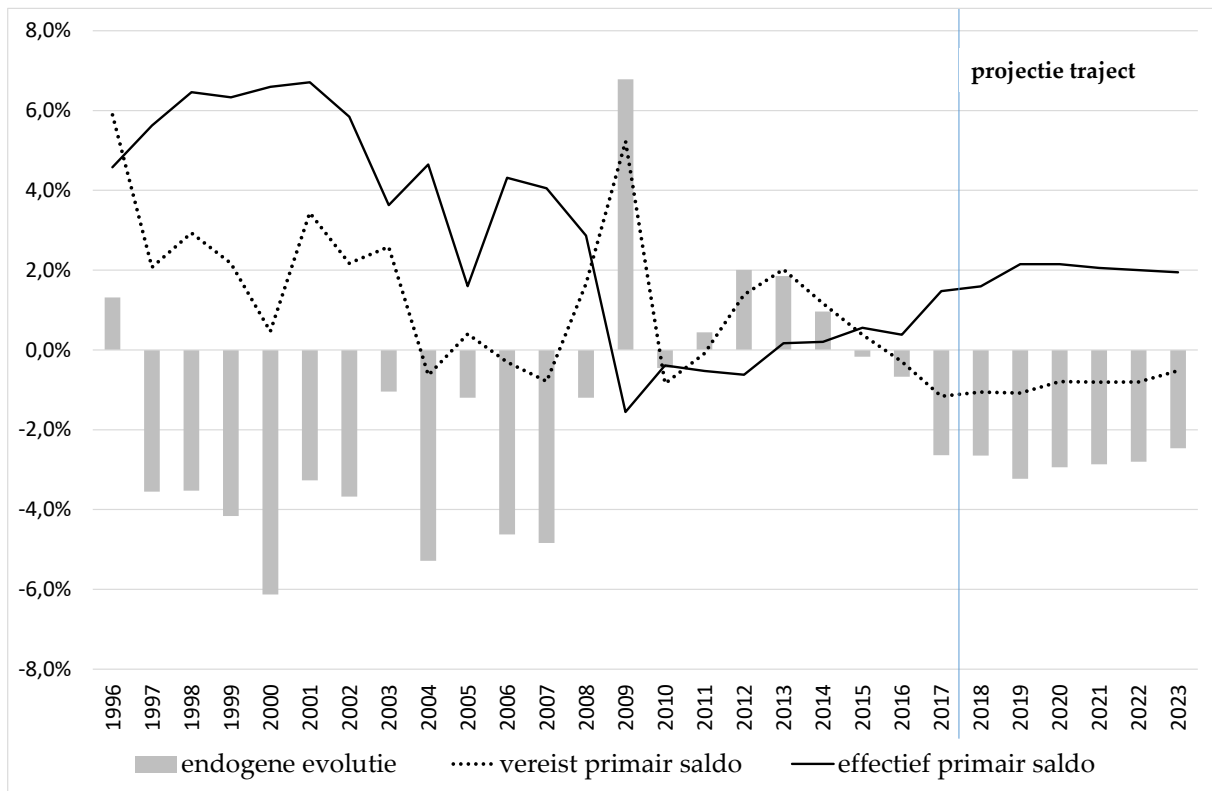

**Grafiek 9 :
Evolutie van de schuldgraad (historisch en aanbevolen traject)**

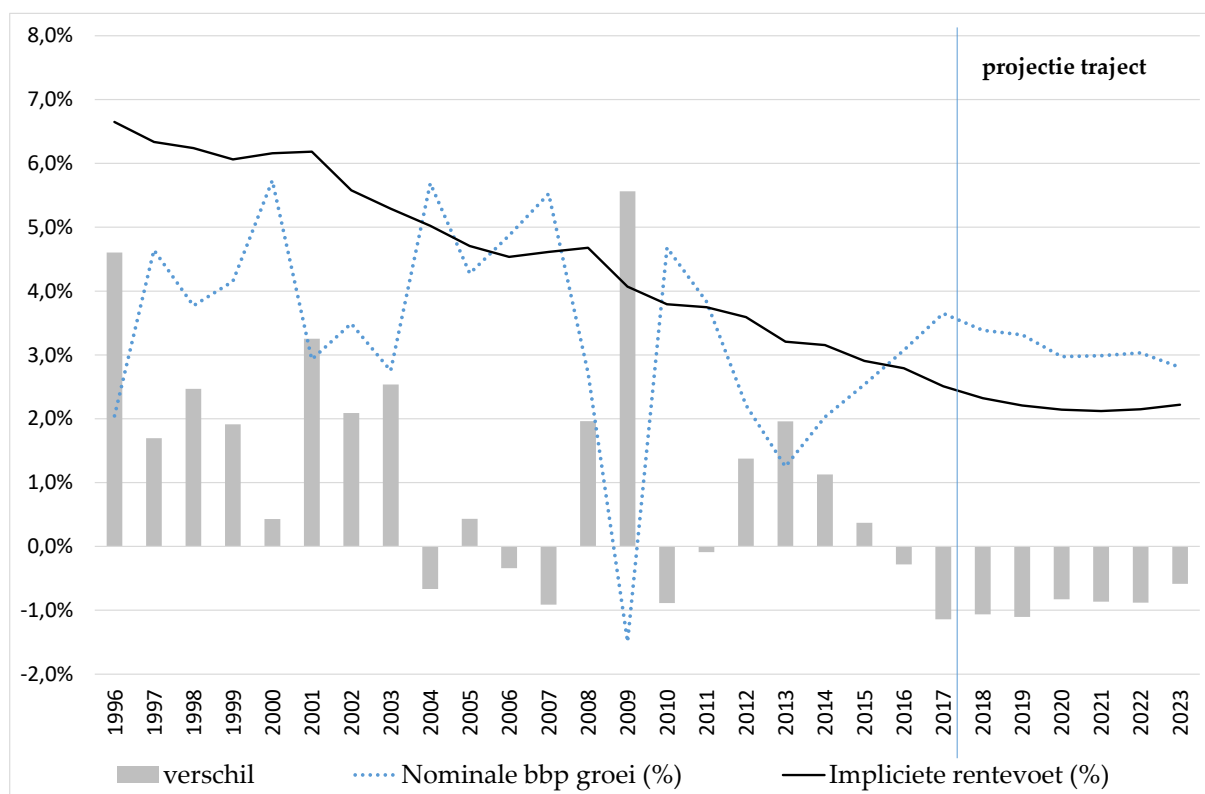
Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023 en Overheidsrekeningen (INR, oktober 2017).

Grafiek 10 :
Detail endogene schuldevolutie (historisch en aanbevolen traject)

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023 en Overheidsrekeningen (INR, oktober 2017).

Grafiek 11 :
Verschil rente - groei (historisch en aanbevolen traject)

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023 en Overheidsrekeningen (INR, oktober 2017).

2.3.2 Alternatief traject: MTO (structureel evenwicht) in 2020 en een gelijke spreiding van de verbetering tussen 2019 en 2020

In een alternatief traject wordt de noodzakelijke structurele verbetering (namelijk 0,75% bbp) om in 2020 de MTO te bereiken gelijk gespreid over 2019 en 2020. Dit correspondeert met een aanbevolen structurele verbetering van 0,38% bbp voor zowel 2019 als 2020.

Tabel 24
Alternatief traject: MTO (structureel evenwicht) in 2020 en
een gelijke spreiding van de verbetering tussen 2019 en 2020

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-1,08%	-1,40%	-1,74%	-1,80%	-1,71%
Rentelasten	(2)	2,56%	2,31%	2,18%	2,10%	2,07%
Cyclische component	(3)	-0,39%	-0,17%	0,01%	0,06%	0,07%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,31%	0,20%	0,13%	0,04%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(5)=(1)+(2)	1,48%	0,91%	0,44%	0,30%	0,36%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)-(3)-(4)	-1,00%	-1,44%	-1,88%	-1,90%	-1,78%
<hr/>						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(7)$		0,25%	0,38%	0,38%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(7)	-1,00%	-0,75%	-0,38%	0,00%	0,00%
Genormeerde vorderingensaldo	(8)=(7)+(3)+(4)	-1,08%	-0,72%	-0,24%	0,10%	0,08%
Genormeerde rentelasten	(9)	2,56%	2,31%	2,16%	2,06%	1,99%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(9)$	-0,31%	-0,25%	-0,15%	-0,10%	-0,07%
Genormeerde primair structureel saldo	(10) = (7) + (9)	1,56%	1,56%	1,78%	2,06%	1,99%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(10)$	0,54%	0,00%	0,22%	0,27%	-0,07%
Genormeerde primair saldo	(11)=(8)+(9)	1,48%	1,59%	1,92%	2,16%	2,06%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(11)$	1,10%	0,12%	0,33%	0,23%	-0,09%
Gecumuleerde primaire inspanning	(12)=(11)-(5)	0,00%	0,68%	1,49%	1,85%	1,70%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(12)$	0,00%	0,68%	0,80%	0,37%	-0,15%
<hr/>						
Genormeerde schuldgraad	(12)	102,84%	101,06%	98,76%	96,42%	93,99%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(13) = $\Delta(12)$	-2,87%	-1,78%	-2,30%	-2,34%	-2,43%
Endogene evolutie	(13.a)	-2,64%	-2,65%	-3,00%	-2,95%	-2,87%
Exogene evolutie	(13.b)	-0,23%	0,87%	0,70%	0,62%	0,44%
Schuld criterium						
Backward looking berekening (norm)	(14)	101,68%	100,45%	98,96%	96,87%	94,93%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(14) - (12)	-1,17%	-0,61%	0,20%	0,45%	0,94%
Forward looking berekening (norm)	(15)	98,96%	96,87%	94,93%	92,80%	90,62%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(15) - (12)t+2	0,20%	0,45%	0,94%	1,26%	1,27%
Cyclically adjusted berekening (norm)	(16)	104,36%	100,77%	99,19%	97,06%	94,51%
<i>Vershil ('+' = respect criterium)</i>	(16)-(14)	-2,69%	-0,32%	-0,23%	-0,19%	0,42%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

Ook rond dit alternatieve scenario zijn een aantal verkennende vaststellingen mogelijk:

- De voor 2019 aanbevolen structurele verbetering van 0,38% bbp impliceert een (bijkomende) primaire inspanning van 0,81% bbp ten aanzien van ongewijzigd beleid (t.o.v. 1,03% bbp in het aanbevolen traject).
- Ook in het alternatieve scenario wordt het schuld criterium in een prospectieve benadering nageleefd vanaf 2017, maar met een beperktere positieve marge (t.o.v. 0,42% bbp in het aanbevolen traject).

- In het alternatieve traject ligt de voor 2019 aanbevolen structurele verbetering van 0,38% bbp onder de 0,60% bbp die in principe vereist is volgens het preventieve luik van het SGP zolang de MTO niet bereikt is. Er kan echter opgemerkt worden dat door de EC de minimale MTO voor België voor de periode 2017-2019 werd vastgesteld op een structureel tekort van -0,5% bbp (Kader 2). In het alternatieve traject wordt in 2019 een genormeerd structureel tekort van -0,38% bereikt en is bijgevolg voldaan aan de minimale MTO-doelstelling. Het is hier echter belangrijk op te merken dat:
  - o Om de structurele saldodoelstelling van -0,38% bbp in 2019 te bereiken het noodzakelijk is om de voor 2018 aanbevolen verbetering van 0,25% bbp effectief te realiseren. Een eventuele vertraging in de realisatie van de aanbevolen structurele verbetering in 2018 dient te worden opgevangen in 2019.
  - o In het alternatieve scenario wordt er nog steeds aanbevolen om in 2020 het structureel evenwicht te bereiken en dit ook aan te houden. De minimale MTO zal immers door de EC in de loop van najaar 2018/voorjaar 2019 voor de periode 2020-2022 herzien worden (zie Kader 2). Eenmaal deze minimale MTO door de EC is vastgelegd, zal de Afdeling deze in overweging nemen in haar Advies van maart 2019 ter voorbereiding van het stabiliteitsprogramma waarin de Belgische overheden de MTO zullen vaststellen (met de nieuwe minimale MTO als ondergrens).

---

3 VERDELING VAN DE TRAJECTEN VAN DE GEZAMENLIJKE OVERHEID

3.1 Context

Zoals voorzien in het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 dient de Afdeling een advies op te stellen over de begrotingsdoelstelling, in nominale en structurele termen, voor de verschillende overheidsniveaus en per gemeenschap en gewest. Teneinde dit te kunnen realiseren, heeft het HRF-Secretariaat een methodologie ontwikkeld die moet toelaten om per overheidsniveau een structureel saldo te berekenen, dat eveneens coherent is met de Europese methodologie. Deze methodologie werd uitvoerig besproken in bijlage 5.2 “Ramingen van de structurele saldi per overheidsniveau overeenkomstig het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013”, terug te vinden in het HRF-Advies van maart 2015.

In het verlengde van bovenstaande opdracht uit het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013, opteerde de Afdeling ervoor om beide begrotingstrajecten waarin de MTO (structureel evenwicht) door de Gezamenlijke Overheid wordt bereikt in 2020 te verdelen over de verschillende overheidsniveaus en per gemeenschap en gewest. In zowel het aanbevolen als het alternatieve traject nam de Afdeling akte van de structurele verbetering van 0,25% bbp die in de ontwerpbegroting werd vooropgesteld. In het aanbevolen traject wordt de nog noodzakelijke structurele verbetering van 0,75% bbp om de MTO (structureel evenwicht) te bereiken niet-lineair verdeeld over de periode 2019-2020 met respectievelijk 0,60% bbp en 0,15% bbp. In het alternatieve traject wordt de noodzakelijke structurele verbetering lineair verspreid over de periode 2019-2020 (i.e. jaarlijks 0,38% bbp).

Voor de verdeling van beide begrotingstrajecten voor Gezamenlijke Overheid over de individuele overheden werden door de Afdeling een aantal principes weerhouden, welke worden toegelicht in deel 3.2 hieronder.

Ingevolge de Zesde Staatshervorming en in het bijzonder de herziening van de Bijzondere Financieringswet moet bij de verdeling met enkele bijzonderheden worden rekening gehouden voordat het traject kan verdeeld worden tussen enerzijds Entiteit I en anderzijds de Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden (Entiteit II). Deze elementen, welke het gevolg zijn van de verruiming van de fiscale autonomie van de Gewesten inzake personenbelasting, worden in deel 4.1.2 van het Advies van maart 2017 methodologisch toegelicht. Voor een update van de onderliggende cijfers voor het in rekening brengen van deze bijzonderheden wordt verwezen naar “4 Bijlage” van dit Advies.

3.2 Overkoepelende overwegingen bij de verdeling

3.2.1 Algemeen principe van de Afdeling voor de verdeling: een interne vertaling van de MTO (structureel evenwicht)

Voor de Gezamenlijke Overheid werden eerder in dit Advies twee trajecten meegegeven. In beide trajecten wordt via een aanpassingspad in 2020 de MTO (structureel evenwicht) bereikt en deze wordt vervolgens aangehouden over de resterende looptijd van het traject. Dit principe voor de Gezamenlijke Overheid werd ook door de Afdeling toegepast voor de verdeling van deze trajecten tot op het niveau van de individuele overheden.

Teneinde de MTO op het niveau van de Gezamenlijke Overheid te realiseren, beveelt de Afdeling aan dat elke subentiteit, inclusief elke gemeenschap en gewest, dit structureel evenwicht dient te realiseren en vervolgens aan te houden.

3.2.2 De verdeling van het aanpassingstraject naar de MTO (structureel evenwicht)

Aangezien beide trajecten die door de Afdeling voor de Gezamenlijke Overheid weerhouden werden enkel van elkaar verschillen in het aanpassingstraject naar de MTO (structureel evenwicht 2020), wordt voor de verdeling van deze trajecten per overheidsniveau ook enkel het aanbevolen aanpassingstraject gedifferentieerd. Na het bereiken van de MTO (structureel evenwicht) dient elke individuele overheid deze immers aan te houden.

3.2.2.1 Op het niveau van Entiteit II

3.2.2.1.1 Traject van de Lokale Overheden

Het door de Afdeling voorgestelde traject voor de Lokale Overheden is evenwel identiek in beide weerhouden trajecten. Bij de bepaling van dit traject werd conform met de bepalingen van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013³⁰ rekening gehouden met de stijging van de investeringsuitgaven in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. Hiertoe wordt in de aanbeveling van de Afdeling **een verslechtering van het structurele saldo toegelaten in 2018** (-0,04% bbp). Deze stemt overeen met de projectie bij ongewijzigd beleid van het FPB, waarin de lokale investeringscyclus reeds is verwerkt, en correspondeert met een afbouw van een structureel overschot in de richting van een evenwicht.

---

³⁰ Artikel 2, § 4, van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013.

Eenmaal het **structureel evenwicht (MTO) bereikt in 2018, dient het te worden aangehouden over de verdere periode van dit traject (2019-2021)**. Ten opzichte van de projectie bij ongewijzigd beleid van het FPB impliceert dit een positieve budgettaire marge. De Afdeling merkt op dat deze ruimte bij voorkeur kan worden ingezet worden voor een bijkomende toename van de productieve investeringsuitgaven op lokaal niveau (zie haar vaststellingen in Kader 3).

3.2.2.1.2 Traject van de Gemeenschappen en Gewesten

In de projectie van het FPB wordt het structureel saldo van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten (G&G) in 2017 geraamd op een tekort van -0,10% bbp. De FPB-projectie bevat echter geen detail over het saldo van de **individuele G&G**. Voor de bepaling van het startpunt van de trajecten (2017) van de individuele G&G moet dus een beroep worden gedaan op de zeer voorlopige ramingen door het INR van de vorderingensaldi in HRF-concept. De nominale vorderingensaldi van het INR werden gecorrigeerd voor de impact van de conjunctuur en one shots op basis van de gegevens uit de FPB-projectie en aangevuld met de one shot die door de HRF in 2017 werd toegevoegd m.b.t. de fluctuaties in het eerste afrekeningssaldo van de gewestelijke PB (zie Advies van maart 2017, deel 4.1.2.2.).

Op basis hiervan blijkt dat het uitgangspunt van de verschillende G&G onderling verschilt. Sommige (nl. de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie) lijken in 2017 een structureel overschot gerealiseerd te hebben, bij andere (nl. de Franse Gemeenschap, het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, het Waalse Gewest, de Duitstalige Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie) is er nog steeds een structureel tekort.

In lijn met haar uitgangspunt dat elke subentiteit, inclusief elke gemeenschap en gewest, tijdens de looptijd van het traject de MTO (structureel evenwicht) dient realiseren en vervolgens aan te houden, hanteert de Afdeling volgend principes voor de bepaling van de trajecten van de individuele G&G:

- De G&G die op basis van de voorlopige ramingen van het INR in 2017 een structureel overschot lijken te realiseren dienen vanaf 2018 de MTO (structureel evenwicht) minstens aan te houden over de looptijd van het traject. De Afdeling merkt op dat deze ruimte bij voorkeur kan worden ingezet worden voor een bijkomende toename van de productieve investeringsuitgaven (zie haar vaststellingen in Kader 3).

- De G&G die op basis van de voorlopige ramingen van het INR in 2017 nog een structureel tekort optekenden dienen dit af te bouwen in de richting van het structurele evenwicht. In lijn met de voor de Gezamenlijke Overheid weerhouden trajecten dient dit structureel evenwicht ten laatste in 2020 gerealiseerd te worden. De verdeling van de aanpassing hiernaartoe tussen 2018-2020 wordt gedifferentieerd afhankelijk van het beschouwde traject op het niveau van de Gezamenlijke Overheid.
  - o In het aanbevolen traject wordt de te leveren structurele verbetering verdeeld aan de hand van een 25%-60%-15% sleutel voor de bepaling van de structurele verbetering in respectievelijk 2018, 2019 en 2020.
  - o In het alternatieve traject wordt vertrokken van een 25%-37,5%-37,5% sleutel.

In lijn met de toepassing van bovenstaande principes zijn er twee trajecten voor het **geheel van de G&G**. Deze trajecten zijn telkens de optelsom van de trajecten die bottom-up bepaald werden per individuele G&G ³¹. De verschillen tussen het aanbevolen traject en het alternatieve traject situeren zich hier bij de individuele G&G die in 2017 nog een structureel tekort optekenden en waarbij de aanpassing naar het structureel evenwicht verdeeld wordt met een verschillende sleutel.

Er kan worden opgemerkt dat het startpunt van de trajecten (i.e. het structureel saldo 2017) voor het geheel van de G&G met een structureel tekort van -0,11% bbp verschilt van hetgeen uit de projectie van het FPB kon worden afgeleid (nl. -0,10% bbp). Dit verschil kan integraal verbonden worden met het gehanteerde nominale vorderingensaldo (FPB: -0,038% bbp en INR: -0,045% bbp). De ramingen voor de individuele G&G lopen immers beperkt uiteen tussen beide (een totaal van 0,08% bbp).

3.2.2.1.3 Entiteit II

Binnen Entiteit II worden de Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden geconsolideerd. De hierna gepresenteerde trajecten voor Entiteit II volgen dus integraal uit de trajecten van de twee componenten van Entiteit II, waarvoor de door de Afdeling gehanteerde principes hierboven toegelicht werden.

---

³¹ Voor de bepaling van het startpunt (saldo 2017) van het geheel van de G&G wordt bijgevolg ook vertrokken van de voorlopige ramingen van het INR. Op het niveau van het geheel van de G&G wordt bovendien rekening houden met het saldo van de 'interregionale eenheden/ niet-verdeeld' (een surplus van 30 miljoen euro of 0,01% bbp). In het traject voor het geheel van de G&G wordt verondersteld dat de impact van de 'interregionale eenheden/ niet-verdeeld' in 2018 neutraal is en het overschot dus wordt afgebouwd.

3.2.2.2 Op het niveau van Entiteit I

De vereiste structurele verbetering voor **Entiteit I** werd vervolgens bepaald als het saldo tussen de vereiste verbetering voor de Gezamenlijke Overheid en de vereiste structurele verbetering die volgt uit de trajecten van de Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden (samen Entiteit II).

Er kan tot slot worden genoteerd dat door het verschil in startpunt, het structureel saldo 2017, er een beperkt (-0,01% bbp) verschil is tussen de optelsom van de trajecten van Entiteit I en Entiteit II en die welke in deel 2 voor de Gezamenlijke Overheid weerhouden werden door de Afdeling ³².

---

³² Met de per saldo afgeleide structurele verbetering wordt in 2020 op het niveau van Entiteit I immers niet het structureel evenwicht gerealiseerd, maar een licht structureel tekort van -0,008% bbp. Dit vindt haar oorsprong in het feit dat het traject voor het geheel van de G&G werd afgeleid op basis van de voorlopige ramingen van het INR voor het vorderingensaldo 2017 en voor de Gezamenlijke Overheid en Entiteit I werd betrokken van de FPB-projectie van maart. Met betrekking tot het geheel van de G&G verschillen de voorlopige INR raming en de FPB projectie echter 0,008% bbp van elkaar (cf. *supra*).

3.3 Verdeling van het aanbevolen traject

3.3.1 Entiteit I

Tabel 25
Aanbevolen traject voor Entiteit I

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-1,11%	-0,99%	-1,66%	-1,66%	-1,60%
Rentelasten	(2)	2,15%	1,95%	1,84%	1,78%	1,76%
Cyclische component	(3)	-0,26%	-0,12%	0,01%	0,04%	0,05%
Correctie overdrachten	(4)	-0,03%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,12%	0,49%	0,14%	0,04%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	-0,12%	0,31%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,24%	0,18%	0,14%	0,04%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	1,05%	0,96%	0,17%	0,12%	0,16%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,94%	-1,35%	-1,81%	-1,74%	-1,66%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,99%	-1,30%	-1,66%	-1,66%	-1,60%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	1,16%	0,65%	0,17%	0,12%	0,16%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,28%	0,52%	0,13%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-0,94%	-0,66%	-0,14%	-0,01%	-0,01%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,99%	-0,60%	0,00%	0,08%	0,05%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	2,15%	1,95%	1,82%	1,73%	1,67%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,21%	-0,12%	-0,09%	-0,06%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	1,22%	1,29%	1,68%	1,72%	1,66%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		0,07%	0,39%	0,04%	-0,06%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	1,16%	1,34%	1,83%	1,81%	1,72%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		0,18%	0,48%	-0,02%	-0,09%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	0,70%	1,65%	1,69%	1,57%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		0,70%	0,95%	0,04%	-0,12%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-1,11%	-0,29%	0,00%	0,08%	0,05%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

3.3.2 Entiteit II

Tabel 26
Aanbevolen traject voor Entiteit II

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	0,02%	-0,41%	-0,08%	-0,14%	-0,11%
Rentelasten	(2)	0,41%	0,37%	0,34%	0,33%	0,32%
Cyclische component	(3)	-0,13%	-0,06%	0,00%	0,02%	0,02%
Correctie overdrachten	(4)	0,03%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,18%	-0,28%	0,00%	0,00%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	0,12%	-0,31%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,07%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,43%	-0,04%	0,27%	0,19%	0,21%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,07%	-0,08%	-0,08%	-0,16%	-0,13%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,10%	-0,10%	-0,08%	-0,14%	-0,11%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,31%	0,27%	0,27%	0,19%	0,21%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		-0,03%	0,08%	0,02%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-0,07%	-0,11%	-0,02%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,10%	-0,13%	-0,02%	0,02%	0,02%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	0,41%	0,37%	0,34%	0,33%	0,31%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,04%	-0,03%	-0,02%	-0,01%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	0,34%	0,27%	0,32%	0,33%	0,32%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		-0,07%	0,06%	0,00%	-0,01%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	0,31%	0,25%	0,32%	0,34%	0,33%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		-0,06%	0,07%	0,02%	-0,01%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	-0,02%	0,05%	0,15%	0,12%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		-0,02%	0,08%	0,10%	-0,03%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	0,02%	-0,44%	-0,02%	0,02%	0,02%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

3.3.2.1 Gemeenschappen en Gewesten

3.3.2.1.1 Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 27
Aanbevolen traject voor het geheel van de G&G

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,04%	-0,40%	-0,16%	-0,25%	-0,16%
Rentelasten	(2)	0,32%	0,29%	0,27%	0,25%	0,25%
Cyclische component	(3)	-0,11%	-0,05%	0,00%	0,02%	0,02%
Correctie cyclische component overdrachten	(4)	0,03%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,15%	-0,28%	0,00%	0,00%	0,00%
° waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	0,12%	-0,31%	0,00%	0,00%	0,00%
° overige one shots	(5b)	0,03%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,29%	-0,11%	0,11%	0,01%	0,09%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=-(1)-(3)-(4)-(5)	-0,11%	-0,08%	-0,16%	-0,26%	-0,18%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,15%	-0,09%	-0,16%	-0,25%	-0,16%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,16%	0,20%	0,11%	0,01%	0,09%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,00%	0,08%	0,02%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	-0,11%	-0,11%	-0,02%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,15%	-0,12%	-0,02%	0,01%	0,02%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,04%	-0,43%	-0,02%	0,01%	0,02%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingensaldo van de gewesten werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

3.3.2.1.2 Individuele Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 28
Aanbevolen traject voor de Vlaamse Gemeenschap

Vlaamse Gemeenschap (incl. Zorgfonds) in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	0,080%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	0,074%	-0,195%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	0,006%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
Structurele verbetering	(Δ 4)		-0,020%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	0,020%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	-0,062%	-0,027%	0,001%	0,010%	0,011%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,031%	0,025%	-0,002%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	0,017%	0,005%	0,000%	-0,002%	-0,002%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	0,006%	0,003%	-0,001%	0,008%	0,009%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	0,074%	-0,195%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	0,080%	-0,192%	-0,001%	0,008%	0,009%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingsaldo van de Vlaamse Gemeenschap werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 29
Aanbevolen traject voor de Franse Gemeenschap

Franse Gemeenschap in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,053%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,012%	0,028%	0,007%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,046%	-0,035%	-0,007%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(3)	-0,023%	-0,010%	0,001%	0,004%	0,004%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,008%	0,003%	-0,002%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(5)	0,008%	0,002%	0,000%	-0,001%	-0,001%
Genormeerde NFB	(6) = (2)+(3)+ (4)+(5)	-0,053%	-0,040%	-0,008%	0,003%	0,003%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 30
Aanbevolen traject voor het Waalse Gewest

Waals Gewest in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,062%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	0,032%	-0,088%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,094%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,018%	0,044%	0,011%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,074%	-0,055%	-0,011%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	-0,015%	-0,007%	0,000%	0,003%	0,003%
Enmalige verrichtingen (one-shots)	(6)	-0,008%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	0,003%	0,001%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,094%	-0,062%	-0,011%	0,002%	0,003%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	0,032%	-0,088%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,062%	-0,150%	-0,011%	0,002%	0,003%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingensaldo van het Waalse Gewest werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 31
Aanbevolen traject voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Brusselse Hoofdstedelijk Gewest in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,008%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	0,009%	-0,029%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,017%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,003%	0,007%	0,002%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,012%	-0,009%	-0,002%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	-0,005%	-0,002%	0,000%	0,001%	0,001%
Enmalige verrichtingen (one-shots)	(6)	-0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,017%	-0,011%	-0,002%	0,001%	0,001%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	0,009%	-0,029%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,008%	-0,039%	-0,002%	0,001%	0,001%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingensaldo van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 32
Aanbevolen traject voor de Duitstalige Gemeenschap

Duitstalige Gemeenschap in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0081%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0020%	0,0048%	0,0012%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0080%	-0,0060%	-0,0012%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	-0,0004%	-0,0002%	0,0000%	0,0001%	0,0001%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0002%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0081%	-0,0061%	-0,0012%	0,0000%	0,0001%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 33
Aanbevolen traject voor de Franse Gemeenschapscommissie

Franse Gemeenschapscommissie in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	0,0026%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		-0,0026%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	0,0026%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	0,0026%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 34
Aanbevolen traject voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Vlaamse Gemeenschapscommissie in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0005%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0001%	0,0003%	0,0001%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0005%	-0,0004%	-0,0001%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0005%	-0,0004%	-0,0001%	0,0000%	0,0000%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 35
Aanbevolen traject voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	0,0043%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		-0,0006%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	0,0006%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	-0,0018%	-0,0008%	0,0000%	0,0003%	0,0003%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0040%	-0,0002%	-0,0010%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0015%	0,0012%	0,0007%	0,0001%	0,0001%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	0,0043%	0,0002%	-0,0003%	0,0004%	0,0004%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

3.3.2.2 Lokale Overheden

Tabel 36
Aanbevolen traject voor de Lokale Overheden

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	0,05%	-0,01%	0,08%	0,11%	0,05%
Rentelasten	(2)	0,09%	0,08%	0,08%	0,07%	0,07%
Cyclische component	(3)	-0,02%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,04%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,15%	0,07%	0,16%	0,18%	0,12%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	0,04%	0,00%	0,08%	0,11%	0,05%
Aanbevolen structurele verbetering	Δ(10)		-0,04%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	0,04%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeed vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	0,05%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

3.4 Verdeling van het alternatieve traject

3.4.1 Entiteit I

Tabel 37
Alternatief traject voor Entiteit I

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-1,11%	-0,99%	-1,66%	-1,66%	-1,60%
Rentelasten	(2)	2,15%	1,95%	1,84%	1,78%	1,76%
Cyclische component	(3)	-0,26%	-0,12%	0,01%	0,04%	0,05%
Correctie overdrachten	(4)	-0,03%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,12%	0,49%	0,14%	0,04%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	-0,12%	0,31%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,24%	0,18%	0,14%	0,04%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	1,05%	0,96%	0,17%	0,12%	0,16%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,94%	-1,35%	-1,81%	-1,74%	-1,66%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,99%	-1,30%	-1,66%	-1,66%	-1,60%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	1,16%	0,65%	0,17%	0,12%	0,16%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,28%	0,32%	0,33%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-0,94%	-0,66%	-0,33%	-0,01%	-0,01%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,99%	-0,60%	-0,19%	0,08%	0,05%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	2,15%	1,95%	1,82%	1,73%	1,68%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,21%	-0,12%	-0,09%	-0,06%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	1,22%	1,29%	1,49%	1,73%	1,67%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		0,07%	0,20%	0,24%	-0,06%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	1,16%	1,34%	1,63%	1,81%	1,73%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		0,18%	0,29%	0,18%	-0,09%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	0,70%	1,46%	1,69%	1,57%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		0,70%	0,76%	0,23%	-0,12%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-1,11%	-0,29%	-0,19%	0,08%	0,05%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018); Economische Vooruitzichten 2018-2023.

3.4.2 Entiteit II

Tabel 38
Alternatief traject voor Entiteit II

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	0,02%	-0,41%	-0,08%	-0,14%	-0,11%
Rentelasten	(2)	0,41%	0,37%	0,34%	0,33%	0,32%
Cyclische component	(3)	-0,13%	-0,06%	0,00%	0,02%	0,02%
Correctie overdrachten	(4)	0,03%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,18%	-0,28%	0,00%	0,00%	0,00%
° Waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	0,12%	-0,31%	0,00%	0,00%	0,00%
° Overige one shots	(5b)	0,07%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,43%	-0,04%	0,27%	0,19%	0,21%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	-0,07%	-0,08%	-0,08%	-0,16%	-0,13%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,10%	-0,10%	-0,08%	-0,14%	-0,11%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,31%	0,27%	0,27%	0,19%	0,21%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		-0,03%	0,05%	0,05%	0,00%
Genormeerd structureel saldo	(10)	-0,07%	-0,11%	-0,05%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,10%	-0,13%	-0,06%	0,02%	0,02%
Genormeerde rentelasten (ESR)	(12)	0,41%	0,37%	0,34%	0,33%	0,32%
<i>Evolutie van de rentelasten</i>	$\Delta(12)$		-0,04%	-0,03%	-0,02%	-0,01%
Genormeerd primair structureel saldo	(13)=(10)+(12)	0,34%	0,27%	0,29%	0,33%	0,32%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$\Delta(13)$		-0,07%	0,03%	0,04%	-0,01%
Genormeerd primair saldo	(14)=(11)+(12)	0,31%	0,25%	0,29%	0,34%	0,33%
<i>Primaire verbetering</i>	$\Delta(14)$		-0,06%	0,04%	0,05%	-0,01%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15)=(14)-(9)	0,00%	-0,02%	0,02%	0,16%	0,12%
Bijkomende primaire inspanning (jaarlijks)	$\Delta(15)$		-0,02%	0,04%	0,13%	-0,03%
p.m. Genormeerd vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	0,02%	-0,44%	-0,06%	0,02%	0,02%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

3.4.2.1 Gemeenschappen en Gewesten

3.4.2.1.1 Geheel van de Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 39
Alternatief traject voor het geheel van de G&G

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	-0,04%	-0,40%	-0,16%	-0,25%	-0,16%
Rentelasten	(2)	0,32%	0,29%	0,27%	0,25%	0,25%
Cyclische component	(3)	-0,11%	-0,05%	0,00%	0,02%	0,02%
Correctie cyclische component overdrachten	(4)	0,03%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,15%	-0,28%	0,00%	0,00%	0,00%
° waarvan one shot raming definitieve AF	(5a)	0,12%	-0,31%	0,00%	0,00%	0,00%
° overige one shots	(5b)	0,03%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,29%	-0,11%	0,11%	0,01%	0,09%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(-1)-(3)-(4)-(5)	-0,11%	-0,08%	-0,16%	-0,26%	-0,18%
p.m. Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(8)=(1)-(5a)	-0,15%	-0,09%	-0,16%	-0,25%	-0,16%
p.m. Primair saldo bij ongewijzigd beleid (excl. one shot autonomiefactor)	(9)=(6)-(5a)	0,16%	0,20%	0,11%	0,01%	0,09%
IN BASELINE OPTIEK (excl. one shot autonomiefactor)						
Aanbevolen structurele verbetering	$\Delta(10)$		0,00%	0,05%	0,05%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	-0,11%	-0,11%	-0,05%	0,00%	0,00%
Genormeed vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	-0,15%	-0,12%	-0,06%	0,01%	0,02%
p.m. Genormeed vorderingensaldo (incl. one shot autonomiefactor)	(16)=(11)+(5a)	-0,04%	-0,43%	-0,06%	0,01%	0,02%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingensaldo van de gewesten werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

3.4.2.1.2 Individuele Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 40
Alternatief traject voor de Vlaamse Gemeenschap

Vlaamse Gemeenschap (incl. Zorgfonds) in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	0,080%				
Oneshot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	0,074%	-0,195%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	0,006%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
Structurele verbetering	(Δ 4)		-0,020%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	0,020%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	-0,062%	-0,027%	0,001%	0,010%	0,011%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(6)	0,031%	0,025%	-0,002%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	0,017%	0,005%	0,000%	-0,002%	-0,002%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	0,006%	0,003%	-0,001%	0,008%	0,009%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	0,074%	-0,195%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	0,080%	-0,192%	-0,001%	0,008%	0,009%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 41
Alternatief traject voor de Franse Gemeenschap

Franse Gemeenschap in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,053%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,012%	0,017%	0,017%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,046%	-0,035%	-0,017%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(3)	-0,023%	-0,010%	0,001%	0,004%	0,004%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,008%	0,003%	-0,002%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(5)	0,008%	0,002%	0,000%	-0,001%	-0,001%
Genormeerde NFB	(6) = (2)+(3)+ (4)+(5)	-0,053%	-0,040%	-0,019%	0,003%	0,003%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 42
Alternatief traject voor het Waalse Gewest

Waals Gewest in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,062%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	0,032%	-0,088%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,094%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,018%	0,028%	0,028%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,074%	-0,055%	-0,028%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	-0,015%	-0,007%	0,000%	0,003%	0,003%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(6)	-0,008%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	0,003%	0,001%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,094%	-0,062%	-0,028%	0,002%	0,003%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	0,032%	-0,088%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,062%	-0,150%	-0,028%	0,002%	0,003%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingensaldo van het Waalse Gewest werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 43
Alternatief traject voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Brusselse Hoofdstedelijk Gewest in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a) (b)	(1)	-0,008%				
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(2)	0,009%	-0,029%	0,000%	0,000%	0,000%
NFB zonder correctie bepaling definitieve autonomiefactor	(3) = (1)-(2)	-0,017%				
Baseline scenario (excl. one shot autonomiefactor):						
<i>Structurele verbetering</i>	(Δ 4)		0,003%	0,005%	0,005%	0,000%
Genormeerde structurele NFB	(4)	-0,012%	-0,009%	-0,005%	0,000%	0,000%
Cyclische weerslag	(5)	-0,005%	-0,002%	0,000%	0,001%	0,001%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(6)	-0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Correctie overdrachten	(7)	0,001%	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB	(8) = (4)+(5)+(6)+(7)	-0,017%	-0,011%	-0,005%	0,001%	0,001%
Baseline scenario (incl. one shot autonomiefactor):						
One shot bepaling definitieve autonomiefactor	(9)	0,009%	-0,029%	0,000%	0,000%	0,000%
Genormeerde NFB gecorrigeerd voor bepaling definitieve autonomiefactor	(10) = (8) + (9)	-0,008%	-0,039%	-0,005%	0,001%	0,001%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

- (a) Het vorderingensaldo van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest werd uitgedrukt in HRF-benadering (voorschottenbenadering van de gewestelijke opcentiemen) op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR.

Tabel 44
Alternatief traject voor de Duitstalige Gemeenschap

Duitstalige Gemeenschap in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0081%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0020%	0,0030%	0,0030%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0080%	-0,0060%	-0,0030%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	-0,0004%	-0,0002%	0,0000%	0,0001%	0,0001%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0002%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0001%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0081%	-0,0061%	-0,0030%	0,0000%	0,0001%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 45
Alternatief traject voor de Franse Gemeenschapscommissie

Franse Gemeenschapscommissie in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	0,0026%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		-0,0026%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	0,0026%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	0,0026%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 46
Alternatief traject voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Vlaamse Gemeenschapscommissie in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	-0,0005%				
Structurele verbetering	(Δ 2)		0,0001%	0,0002%	0,0002%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	-0,0005%	-0,0004%	-0,0002%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Enmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	-0,0005%	-0,0004%	-0,0002%	0,0000%	0,0000%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

Tabel 47
Alternatief traject voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
NFB bij ongewijzigd beleid (a)	(1)	0,0043%				
Structurele verbetering	Δ (2)		-0,0006%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Genormeerde structurele NFB	(2)	0,0006%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
Cyclische weerslag	(3)	-0,0018%	-0,0008%	0,0000%	0,0003%	0,0003%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(4)	0,0040%	-0,0002%	-0,0010%	0,0000%	0,0000%
Correctie overdrachten	(5)	0,0015%	0,0012%	0,0007%	0,0001%	0,0001%
Genormeerde NFB	(6)=(2)+(3)+ (4)+(5)	0,0043%	0,0002%	-0,0003%	0,0004%	0,0004%

Bron: Eigen berekeningen HRF op basis van het Federaal Planbureau, Economische Vooruitzichten 2018-2023, en op basis van zeer voorlopige berekeningen van het INR voor 2017.

3.4.2.2 Lokale Overheden

Tabel 48
Alternatief traject voor de Lokale Overheden

In % bbp		2017	2018	2019	2020	2021
Vorderingensaldo bij ongewijzigd beleid	(1)	0,05%	-0,01%	0,08%	0,11%	0,05%
Rentelasten	(2)	0,09%	0,08%	0,08%	0,07%	0,07%
Cyclische component	(3)	-0,02%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Eenmalige verrichtingen (one shots)	(5)	0,04%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Primair saldo bij ongewijzigd beleid	(6)=(1)+(2)	0,15%	0,07%	0,16%	0,18%	0,12%
Structureel saldo bij ongewijzigd beleid	(7)=(1)-(3)-(4)-(5)	0,04%	0,00%	0,08%	0,11%	0,05%
Aanbevolen structurele verbetering	Δ (10)		-0,04%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerde structureel saldo	(10)	0,04%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeed vorderingensaldo	(11)=(10)+(3)+(4)+(5b)	0,05%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023.

4 BIJLAGE MET BETREKKING TOT DE TRAJECTEN VOOR DE G&G

4.1 Details toegepaste one shots

Tabel 49
Details toegepaste one shots(a)

1.	One-shot : regularisatie gewestelijke opcentiemen 2015-2017 ingevolge bepaling definitieve autonomiefactor - One-shot : régularisation additionnelles régionaux 2015-2017 suite à la fixation du facteur d'autonomie définitif	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest + Gemeenschap -- Région + Communauté flamande	0,0738%	-0,2066%			
	Waals Gewest - Région wallonne	0,0322%	-0,0903%			
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	0,0091%	-0,0255%			
	Franse Gemeenschap - Communauté française					
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone					
	GGC - CCC					
	VGC - COCOFI					
	FGC - COCOF					
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises					
	Totaal G&G - Total C&R	0,1151%	-0,3224%			
2.	One-shot specifieke afrekeningsaldi 2015 - 2016 - One-shot soldes de décompte spécifiques 2015 - 2016	2017	2018	2019	2020	2021
	<i>- saldi (t) - soldes (t)</i>					
	<i>saldi 2015 & 2016 - soldes 2015 & 2016</i>					
	Vlaams Gewest + Gemeenschap -- Région + Communauté flamande	0,0000%	-0,0151%			
	Waals Gewest - Région wallonne	0,0000%	-0,0109%			
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	0,0000%	-0,0073%			
	Franse Gemeenschap - Communauté française	0,0000%	-0,0023%			
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone	0,0000%	0,0000%			
	GGC - CCC	0,0000%	0,0003%			
	VGC - COCOFI	0,0000%	0,0000%			
	FGC - COCOF	0,0000%	0,0000%			
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises	0,0000%	0,0000%			
	Totaal G&G - Total C&R	0,0000%	-0,0353%			
	(a) Waarvan Vlaams Gewest :	0,0000%	-0,0177%			
	(a) Dont Région flamande :					
3.	One-shot 2018 ten dele nog beïnvloed door voorlopige autonomiefactor - One-shot 2018 encore partiellement influencé par le facteur d'autonomie provisoire	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest + Gemeenschap -- Région + Communauté flamande		0,0294%			
	Waals Gewest - Région wallonne		0,0131%			
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale		0,0042%			
	Franse Gemeenschap - Communauté française					
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone					
	GGC - CCC					
	VGC - COCOFI					
	FGC - COCOF					
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises					
	Totaal G&G - Total C&R		0,0468%			
4 = 1 + 2 + 3	Totale one-shot bepaling definitieve autonomiefactor - Total one-shot fixation du facteur d'autonomie définitif	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest -- Région flamande	0,0738%	-0,1949%			
	Waals Gewest - Région wallonne	0,0322%	-0,0881%			
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	0,0091%	-0,0286%			
	Franse Gemeenschap - Communauté française					
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone					
	GGC - CCC					
	VGC - COCOFI					
	FGC - COCOF					
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises					
	Totaal G&G - Total C&R	0,1151%	-0,3115%			

5.	Rest one-shot specifieke saldi 2015 - 2016 - One-shot résiduel soldes spécifiques 2015-2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaamse Gemeenschap -- Communauté flamande	0,00000%	0,00263%			
	Waals Gewest - Région wallonne	0,00000%	0,00000%			
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	0,00000%	0,00000%			
	Franse Gemeenschap - Communauté française	0,00000%	-0,00230%			
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone	0,00000%	0,00000%			
	GGC - CCC	0,00000%	0,00031%			
	VGC - COCOFI	0,00000%	0,00000%			
	FGC - COCOF	0,00000%	0,00000%			
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises	0,00000%	0,00000%			
	Totaal G&G - Total C&R	0,00000%	0,00064%			
6.	Overige one-shots (afrekeningsaldi BFW stricto sensu) - Autres one-shots (soldes de décompte LSF stricto sensu)	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest + Gemeenschap -- Région + Communauté flamande	-0,0044%	0,0225%	-0,0020%		
	Waals Gewest - Région wallonne	-0,0084%	-0,0002%	-0,0002%		
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	-0,0114%	0,0005%	-0,0001%		
	Franse Gemeenschap - Communauté française	0,0079%	0,0051%	-0,0018%		
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone	0,0002%	0,0000%	0,0000%		
	GGC - CCC	0,0040%	-0,0005%	-0,0010%		
	VGC - COCOFI	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	FGC - COCOF	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	Totaal G&G - Total C&R	-0,0120%	0,0275%	-0,0050%		
7 = 4 + 5 + 6	SUBTOTAAL one-shots autonomiefactor & overige one-shots - SOUS-TOTAL one-shots facteur d'autonomie & autres one-shots	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest + Gemeenschap -- Région + Communauté flamande	0,0694%	-0,1698%	-0,0020%		
	Waals Gewest - Région wallonne	0,0238%	-0,0882%	-0,0002%		
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	-0,0023%	-0,0281%	-0,0001%		
	Franse Gemeenschap - Communauté française	0,0079%	0,0028%	-0,0018%		
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone	0,0002%	0,0000%	0,0000%		
	GGC - CCC	0,0040%	-0,0002%	-0,0010%		
	VGC - COCOFI	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	FGC - COCOF	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	Totaal G&G - Total C&R	0,1031%	-0,2834%	-0,0050%		
8.	One-shot eerste afrekening gewestelijke PB (in sept. AJ +1) - One-shot premier décompte IPP régional (en sept. EI + 1)	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest -- Région flamande	0,0350%				
	Waals Gewest - Région wallonne	0,0009%				
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	0,0102%				
	Franse Gemeenschap - Communauté française					
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone					
	GGC - CCC					
	VGC - COCOFI					
	FGC - COCOF					
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises					
	Totaal G&G - Total C&R	0,0461%				
9 = 7 + 8	TOTAAL one-shots - TOTAL one-shots	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest + Gemeenschap -- Région + Communauté flamande	0,1044%	-0,1698%	-0,0020%		
	Waals Gewest - Région wallonne	0,0247%	-0,0882%	-0,0002%		
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	0,0079%	-0,0281%	-0,0001%		
	Franse Gemeenschap - Communauté française	0,0079%	0,0028%	-0,0018%		
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone	0,0002%	0,0000%	0,0000%		
	GGC - CCC	0,0040%	-0,0002%	-0,0010%		
	VGC - COCOFI	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	FGC - COCOF	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	Totaal G&G - Total C&R	0,1491%	-0,2834%	-0,0050%		

10 = 9 - 4	SUBTOTAAL one-shots andere dan bepaling autonomiefactor - SOUS- TOTAL des one-shots autres que fixation facteur d'autonomie	2017	2018	2019	2020	2021
	Vlaams Gewest + Gemeenschap -- Région + Communauté flamande	0,0306%	0,0251%	-0,0020%		
	Waals Gewest - Région wallonne	-0,0075%	-0,0002%	-0,0002%		
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Région de Bruxelles-Capitale	-0,0012%	0,0005%	-0,0001%		
	Franse Gemeenschap - Communauté française	0,0079%	0,0028%	-0,0018%		
	Duitstalige Gemeenschap - Communauté germanophone	0,0002%	0,0000%	0,0000%		
	GGC - CCC	0,0040%	-0,0002%	-0,0010%		
	VGC - COCOFI	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	FGC - COCOF	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	dotatie Brusselse gemeenten - dotation communes bruxelloises	0,0000%	0,0000%	0,0000%		
	Totaal G&G - Total C&R	0,0340%	0,0282%	-0,0050%		

Bron: Op basis van het FPB (maart 2018): Economische Vooruitzichten 2018-2023 voor wat het totaal van Gemeenschappen en Gewesten betreft, en eigen berekeningen HRF voor wat de verdeling tussen deze entiteiten betreft (met uitzondering van 2019 in punt 6.: Federaal Planbureau).

D/2018/11.691/1